

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

DEIVYDAS RAČKAUSKAS

Edukologijos studijų programos (specializacija:
švietimo vadyba) magistrantas

**BŪSIMŲJŲ PEDAGOGŲ – KOLEGIJOS STUDENTŲ
– MOKYMO SI MOTYVACIJA**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė:
Doc. Dr. F. Ivanauskienė

Šiauliai, 2007

Darbas originalus ..... D. Račkauskas
(*studento parašas*)

SANTRAUKA

Žemaitijos kolegija - tai moderni, pripažinta visuomenėje aukštoji mokykla, rengianti darbo rinkoje paklausą turinčius specialistus, besiorientuojanti į Žemaitijos regiono poreikius, įsiliejusi į Europos aukštojo mokslo sistemą, nuolat besimokanti ir besiremianti demokratinėmis tradicijomis, mokymo procese taikanti naujausias technologijas, plėtojanti mokslo taikomuosius tyrimus ir taikomąją mokslinę veiklą.

Pagrindinė šio darbo problema: trūksta empirinių tyrimų, kurie atspindėtų būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją skatinančius ir slopinančius veiksnius, pedagogines galimybes įtakoti studentų motyvaciją, atskleisti svarbius šių ryšių aspektus: lyčių skirtumus bei ryšį su mokymosi pažangumu.

Šiame darbe siekta išsiaiškinti Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją, ją skatinančius ir slopinančius veiksnius.

Uždaviniai: aptarti mokymosi motyvacijos teorinius aspektus, įvertinti būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją, nustatyti studentų motyvaciją skatinančius ir slopinančius veiksnius, nustatyti studentų bendravimo su pedagogais ir mokymosi motyvacijos ryšį, įvertinti skirtumus tarp lyčių bei pažangumo.

Darbe naudoti tyrimo metodai: mokslinės, pedagoginės, psichologinės, filosofinės su darbo tema susijusios literatūros analizė, parengtos anketos studentams ir dėstytojams, kurios leido išsiaiškinti būsimųjų pedagogų – kolegijos studentų – mokymosi motyvaciją, atlikta tyrimo duomenų statistinė analizė ir išvadų, rekomendacijų rašymas.

Tyrimo duomenys patvirtino iškeltas hipotezes apie tai, kad studentai, kurie sėkmingai bendrauja su pedagogais ir turi aukštesnę pažangumą (patiria mokymosi sėkmę), turi aukštesnę mokymosi motyvaciją; turintys realias karjeros galimybes studentai turi aukštesnę mokymosi motyvaciją. Sunku nustatyti, kas atlieka pagrindinį vaidmenį mokymosi motyvacijos kitimo procese. Visi dalyviai – studentas, dėstytojas ir jį visa supanti aplinka – yra ypatingai svarbūs ir savaip veikia šį procesą.

SUMMARY

Theme (tema): **Learning Motivation of Intended Pedagogues - Collage Students**

The researcher (autorius): Deivydas Račkauskas

Zemaitija College is a modern school of higher education, recognized in public which prepares specialists necessary for labour market, oriented to the needs of Zemaitija region, joined to the European system of higher education, constantly learning and based on democratic traditions, applying new technologies during the process of studies, developing scientific applied researches and applied scientific activity.

The main problem of this work: the shortage of empirical researches reflecting the promoted and suppressed factors of learning motivations of the future teachers, pedagogical possibilities to impact the motivations on students, to open the main aspects of these connections: the differences of sex and the connection with the learning achievements.

With this work I have tried to find out the learning motivation and its promoted and suppressed factors of the future teachers in Telsiai Zemaitija College, in the faculty of Art and Pedagogy.

The tasks: to discuss theoretical aspects of learning motivation, to evaluate the learning motivation of the future teachers, to set the connection of students' relations with teachers, to evaluate differences between the sexes and achievements.

The methods of researches used in the work: the analysis of scientific, pedagogical, psychological, philosophical literature associated with the topic of the work; prepared questionnaires both for students and lectures, which helped to find out the learning motivation of the future teachers - College students; there is written guidelines of recommendations of the statistic analysis of the research and conclusions.

The research data sustained the hypothesis that the students who successfully collaborate with the lecturers and have higher achievements (are good at learning) have a higher learning motivation. It is hard to find out what plays the main role in the variation process of motivation. All the participants – a student, a lecturer and all surroundings – are particularly important and make effect on this process individually.

TURINYS

IVADAS.....	5
1. STUDENTŲ MOKYMOSI MOTYVŲ IR MOTYVACIJOS SAMPRATA, STUKTŪRA, RAIŠKA.....	9
1.1. Mokymosi motyvai, kaip sudėtingas, integralus psichologinis darinys.....	9
1.2. Mokymosi motyvų klasifikacija.....	12
1.3. Mokymosi motyvacijos kaip proceso samprata ir raiška.....	14
1.4. Mokymosi motyvacijos teorijos.....	20
1.5. Išorinė ir vidinė mokymosi motyvacija.....	26
1.6. Mokymosi motyvaciją skatinantys ir slopinantys veiksniai.....	32
2. ŽEMAITIJOS KOLEGIJOS – BŪSIMŲJŲ PEDAGOGŲ - MOKYMOSI MOTYVACIJOS TYRIMAS.....	36
2.1. Tyrimo organizavimas ir metodai.....	36
2.2. Būsimųjų pedagogų mokymosi motyvacijos raiškos apibūdinimas.....	40
2.2.1. Kolegijos studentų požiūrio į mokymąsi analizė.....	40
2.2.2. Profesinės karjeros galimybių įtaka mokymosi motyvacijai.....	44
2.3. Studentų motyvacijos skatinančių ir slopinančių veiksnių analizė.....	47
IŠVADOS.....	53
REKOMENDACIJOS.....	54
LITERATŪRA.....	55
PRIEDAI.....	58

ĮVADAS

Aktualumas. Problema.

Šiuolaikinės kolegijos pedagoginė veikla yra įvairiapusiška, apimanti daugelį veiklos sričių ir funkcijų. Apie vieną iš jų - motyvavimą - bandoma kalbėti vis aktyviau. Socialiniai - ekonominiai pokyčiai skatina naują, pažangų požiūrį į studentą – būsimąjį specialistą. Šiais laikais, kai visi „gerina“, „mažina“, „konkuruoja“, „tiria“, svarbiausias dėmesys skiriamas mokymosi motyvams ir mokymosi aplinkų kūrimui, studentų lūkesčių ir poreikių patenkinimui. Efektyviai dirbančių aukštojo mokslo institucijų patirtis rodo, kad studentų motyvavimas turi tapti bendrosios aukštojo mokslo plėtotės strategijos dalimi - norėdamas atlikti bet kurį darbą, pedagogas iš anksto privalo nustatyti, kokį rezultatą reikia gauti, kaip organizuoti, kontroliuoti studijų procesą bei motyvuoti studentus.

Šiandieninė dėstytojo motyvavimo funkcijos esmė turėtų būti - sėkmę lemia kokybė, o kokybę pasiekia studentai, kuriems mokymosi procesas atitinka jų poreikius, lūkesčius.

Studijų procesas kolegijoje turi savo specifiką ir skiriasi nuo mokymo(si) proceso mokykloje. Kolegijoje daugiau negu 40% valandų skiriama savarankiškam studentų mokymuisi. Dėstytojui kontroliuoti, kaip studentas dirba savarankiškai ir juos motyvuoti nėra taip lengva. Labai svarbu yra mokymosi aplinkų kūrimas, informacinių technologijų diegimas į studijų procesą, siekiant kontroliuoti atliekamus savarankiškus darbus ir motyvuoti būsimuosius pedagogus.

Kiekvieno studento mokymosi rezultatai ir sėkmė priklauso nuo motyvacijos. Kuo daugiau domimasi tam tikra medžiaga, tuo lengviau ji išmokstama, taip pat atsimenama, kas jau buvo išmokta. Todėl požiūris į tai, ko mokomasi, yra svarbesnis už bet kokius kitus gerus norus. Kai dirbama noriai, dažniausiai pasiseka pasiekti tikslą, nes iš visų jėgų stengiamasi rasti kelią į sėkmę. Taip gali atsirasti motyvacija siekti mokslo pažangos ir kartu galutinio mokymosi proceso rezultato (Tepperwein, 1998, Černius V. J.1992).

Mokymosi motyvams ir motyvacijai skirta pakankamai daug darbų, kas sąlygoja įvairų požiūrį į šią problemą (Viliūnas,1990; Kovaliov, 1998; Leontjev, 1982; Merlin, 1971; Jakobson, 1969). Autorių tyrimai rodo gana plačią mokymosi motyvų raišką ir jų vertinimą.

Mokymosi motyvacija - vidinių mokymosi paskatų sistema ir jų vyksmas, t.y. procesas. Ji padeda besimokančiajam orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti ar reikės „pastiprinimo“, kad aktualizuoti būtinas mokymuisi žinias, gebėjimus ir įgūdžius (N.L.Gage, D.C Berliner, 1994).

Mokymosi motyvacija – esminė asmens mokymosi sėkmę sąlygojanti grandis. Motyvacija – tai elgesio, veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs motyvai, motyvų visuma (Psichologijos žodynas, 1993). Motyvai – tai veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu. Tai gali būti asmenybės aktyvumą ir jo veiklą lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai, materialūs arba idealūs individo tikslai, individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastys (Psichologijos žodynas, 1993).

A. Maslow (1962) pateikė asmens poreikių, įtakančią jų mokymosi motyvaciją, hierarchiją. Autorius išskyrė fizinių ir emocinių poreikių svarbą, tačiau dominuojantys poreikiai yra – savigarba ir saviraiška

Psichologai, aptardami mokymosi motyvaciją, išskiria tokius išorinius ir vidinius mokymosi motyvaciją žadinančius veiksnius (Reece I., Walker St., 1997): patiriama mokymosi sėkmė, draugų pripažinimas, vadovavimo poreikis, domėjimasis mokomuoju dalyku, siekis gerai pasirengti tolimesnėms studijoms. Svarbiausi motyvai siejami su asmens identiteto plėtote, jo vertybių sistema, prasmingumo suvokimu (Jensen E., 2001, Myers D.G., 2000, Butkienė G., Kepalaitė A., 1996, Petrulytė A., 1997).

Problema - trūksta empirinių tyrimų, kurie atspindėtų būsimųjų pedagogų mokymosi motyvus, mokymosi motyvaciją skatinančius ir slopinančius veiksnius, edukacinius studentų motyvaciją įtakančius veiksnius, atskleisti svarbius šių ryšių aspektus, lyčių skirtumus bei ryšį su mokymosi pažangumu.

Tyrimo objektas – Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto būsimųjų pedagogų mokymosi motyvacija, ją skatinantys ir slopinantys veiksniai.

Tyrimo hipotezės:

1. Studentai, kurie sėkmingai bendrauja su pedagogais ir turi aukštesnę pažangumą (patiria mokymosi sėkmę), turi aukštesnę mokymosi motyvaciją.
2. Turintys realias karjeros galimybes studentai turi aukštesnę mokymosi motyvaciją.

Tyrimo tikslas – remiantis tyrimų duomenimis išanalizuoti Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją, ją skatinančius ir slopinančius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti studentų mokymosi motyvacijos modelį, jo komponentus ir veiksnius.
2. Diagnozuoti būsimųjų pedagogų mokymosi motyvus, jų raišką ir situacija.
3. Nustatyti studentų motyvaciją skatinančius ir slopinančius veiksnius.
4. Nustatyti studentų bendravimo su pedagogais ir mokymosi motyvacijos ryšį; įvertinti skirtumus tarp lyčių bei pažangumo.

Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro:

1. Mokslinės literatūros - psichologinės, pedagoginės, filosofinės bei kitos, susijusios su darbo tema, analizė.
2. Kiekybinis tyrimas – anketinės apklausos metodas, padėjęs išsiaiškinti būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją Žemaitijos kolegijoje Telšių menų ir pedagogikos fakultete.
3. Rezultatų analizė, paremta statistinės analizės metodais. Duomenys apdoroti Microsoft Office Excel 2003 kompiuterine programa.

Tyrimo etapai

Rašant šį darbą buvo išskirti 4 tyrimo organizavimo etapai.

I etape (2005-2006m.m.) buvo analizuojama mokslinė, pedagoginė, psichologinė, filosofinė bei kita, su darbu susijusi, literatūra, interneto duomenų bazės. Literatūros studijos ir analizė leido tiksliau suformuluoti tyrimo problemą, patikslinti pagrindines sąvokas, pagrįsti temos aktualumą.

II etape (2006m.) remiantis užsienio ir mūsų pedagogų, psichologų patirtimi bei nagrinėta mokslinė literatūra, buvo parengtos anketos studentams ir dėstytojams, kurios leido išsiaiškinti būsimųjų pedagogų – kolegijos studentų - mokymosi motyvaciją. Buvo tikrintas anketų patikimumas, tinkamumas ir suprantamumas.

III etape (2006-2007m.m.) buvo atlikta kolegijos studentų ir dėstytojų anketinės apklausos, leidusios išsiaiškinti studentų mokymosi motyvaciją.

IV etape (2007m.) buvo atlikta tyrimo duomenų statistinė analizė, aprašymas, lentelių bei paveikslų sudarymas. Gautų anketinio tyrimo rezultatų analizė ir išvadų rašymas. Tikrinta darbo hipotezė, formuluojamos išvados, rengiamos rekomendacijos.

Tyrimo imtis

Tyrimo dalyvavo 30 kolegijos pedagogų bei 191 kolegijos studentas.

Tyrimo bazė

Žemaitijos kolegija Telšių menų ir pedagogikos fakultetas.

Darbo naujumas / reikšmingumas

Gauti tyrimo rezultatai padeda kolegijos pedagogams įvertinti savo pedagoginį darbą, santykį su studentais ir tuo remiantis modeliuoti studijų procesą, siekiant efektyviau motyvuoti besimokančiuosius.

Darbo struktūra

Magistro darbą sudaro darbo santrauka anglų kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (43 šaltiniai), 2 priedai. Magistro darbe pateiktos 2 lentelės, 23 paveikslai, 1 schema. Darbo apimtis (su priedais) – 66 puslapiai.

1. STUDENTŲ MOKYMOŠI MOTYVŲ IR MOTYVACIJOS SAMPRATA, STRUKTŪRA, RAIŠKA

1.1. Mokymosi motyvai kaip sudėtingas, integralus psichologinis darinys

Vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių teigiamą asmens požiūrį į mokymąsi, yra motyvacija. Žmogaus sąmoninga veikla yra motyvuota. Jis elgiasi, veikia skatinamas tam tikrų priežasčių. Norint suprasti žmogaus elgesio ir veiklos priežastis vartojama sąvoka motyvas.

Motyvas - veiklos priežastis, susijusi su objektyvių poreikių tenkinimu.

Motyvai – veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu: individo aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai, materialūs arba idealūs individo tikslai, individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastys. (Psichologijos žodynas, 1993).

Tarptautinių žodžių žodyne (2002) motyvai (lot, motivum) apibūdina veiklos stimulus, kurie susiję su individo poreikių tenkinimu. Tik motyvai gali paaiškinti, kodėl žmonės toje pačioje situacijoje elgiasi skirtingai.

Motyvas yra:

- skatinamoji priežastis, veiksnys;
- įrodymas, argumentas;
- vidinis veiksnys, skatinantis kokią nors veiklą (Psichologijos žodynas, 1993).

L. Jovaiša (1993) motyvą apibūdina kaip sąmoningą ar nesąmoningą veiksmo priežastį, kylančią dėl asmenybės ir objekto (situacijos) sąveikos. Motyvai – veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu: individo aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai; materialūs arba idealūs individo tikslai; individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastis, kurią pats individas suvokia.

Motyvo sąvokos aiškinimas nėra vienareikšmiškas. Motyvai siejami su tikslu, paskata, interesais, nuostatomis, emocijomis ir kt. B. Everard ir G. Morris (1997) teigia, kad geriausia paskata žmonėms siekti tikslų, kuriuos iškeliant jie patys dalyvavo, ir dėl to jaučiasi įsipareigoję juos įgyvendinti (Everard, Morris, 1997). Bet labiausiai populiaru motyvo ir poreikio sąsaja, ją akcentuoja dauguma motyvaciją nagrinėjusių mokslininkų (Jovaiša, 1998; Butkienė, Kepalaitė, 1996; Baršauskienė, Janulevičiūtė, 1999 ir kt.).

Tačiau, koks yra motyvo ir poreikio santykis, vieningos nuomonės nėra. Vieni mokslininkai poreikį ir motyvą tapatina (Laužikas, 1993; Jovaiša, 1998; Леонтьев, 1982 ir kt.), kiti (Ковалев,

1998) motyvu laiko tik įsisąmonintą poreikį, dar kiti motyvu laiko ne patį poreikį, bet objektus, vaizdinius, mintis, galinčias patenkinti poreikį (Jacikevičius, 1995; Butkienė ir Kepalaitė, 1996.).

Yra poreikių, kurie tenkinami:

- tuo, ką žmogus gauna už darbą,
- darbo aplinka (bendravimas ir kontaktai),
- pačiu darbu (saviraiška).

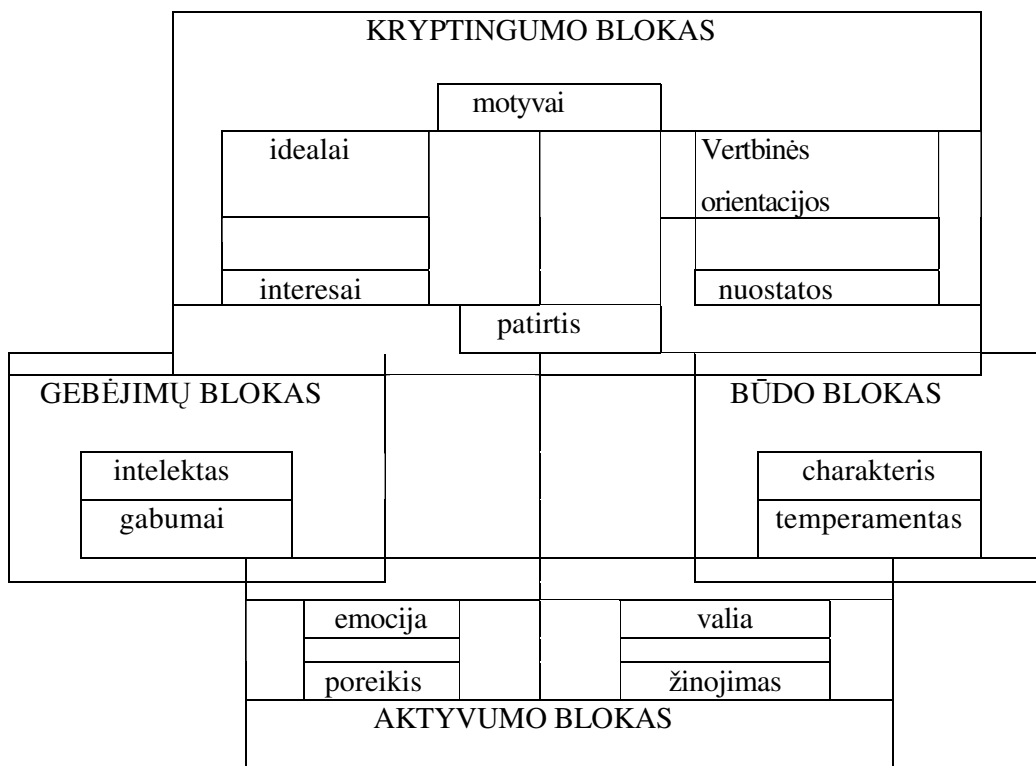
Žmogus turi poreikį, jeigu jaučia kokį vidinį ar išorinį trūkumą. Visus poreikius galima suskirstyti į *pirminius* ir *antrinius*. Pirminiai poreikiai – tai žmogaus įgimti poreikiai (valgymas, miegas ir kt.). Antriniai poreikiai – tai psichologiniai poreikiai (sėkmė, garbė). Poreikių neįmanoma numatyti. Apie jų egzistavimą galima spręsti iš to, kaip žmogus elgiasi. Poreikis skatina žmogaus norą veikti ir pasiekti tikslą. Pasiekęs tikslą, žmogus savo poreikius patenkina. Todėl vadovas, žinodamas, kad poreikiai sąlygoja žmogaus siekimą juos patenkinti, turi sudaryti tokias sąlygas, kad darbuotojai galėtų tuos poreikius realizuoti.

Motyvu paprastai tampa įsisąmonintas poreikis. Žmogus, pajutęs kokį nors trūkumą ir įtampą, visų pirma stengiasi suprasti, kas ją sukelia ir ieško būdų tai pašalinti. Įsisąmoninus įtampą sukėlusias priežastis ir suradus objektą, kuris padės ją pašalinti, šis poreikis tampa veiklos motyvu, skatina pradėti aktyviai veikti. Taigi, poreikis perauga į motyvą, kai žmogus aptinka veiklos objektą, padėsiantį šį poreikį patenkinti.

Leontjevas (1992) motyvą traktuoja kaip sudėtingą struktūruotą asmenybės darinį, per kurį reiškiasi asmenybės aktyvumas. Motyvai išryškinti asmenybės struktūros schemoje (žr.1 pav.), pateiktoje Jovaišos (1987). Schemoje poreikiai pažymėti aktyvumo bloke, o motyvai - kryptingumo bloke. Poreikis sąlygoja aktyvumą, o motyvas suteikia šiam aktyvumui kryptį. Aktyvumu, kaip nurodo Jovaiša, kaupiama patirtis, o ji yra motyvo krypties šaltinis. Taigi motyvas - veiksmo bei poelgio vidinė priežastis.

Motyvų raiška labai įvairi. Mokslininkai jais įvardija asmenybės poreikius, interesus, įsitikinimus, vertybes, gyvenimo tikslus (Viliūnas, 1990; Kovaliov, 1998; Leontjev, 1982; Merlin, 1971; Jakobson, 1969). Kai kada veiklą skatinančių motyvų funkcijas gali atlikti ir emocijos (A. Maslow (1962).

Tokiu būdu motyvas suprantamas kaip yra elgesio, veiklos priežastis, stimulus, skatulus,- tai, kas skatina žmogaus aktyvumą. Visi šie veiksniai, pasak L. Jovaišos (1998), aktualioje situacijoje tampa motyvais – vidinėmis veiksmų paskatomis.

1 schema. Motyvų ir poreikių sąsaja

Paveiksle poreikiai pažymėti aktyvumo bloke, o motyvai – kryptingumo bloke. Poreikis sąlygoja aktyvumą, o motyvas suteikia šiam aktyvumui kryptį. Aktyvumu, kaip nurodo L. Jovaiša, kaupiama patirtis, o ji yra motyvo krypties šaltinis. Taigi motyvas – veiksmo bei poelgio vidinė priežastis. Kita vertus, motyvus galima apibrėžti kaip asmens poreikių siekio išraišką, kai žmogus suvokia savo elgesio veiklos prasmę (Jucevičienė, 1994.). Mokslininkai teigia, kad mokyklos įtaka asmens mokymosi motyvų formavimuisi yra didžiulė (V. Jakavičius, A. Juška, 1996). Mokymosi motyvai lemia mokymosi nuostatas, asmens pažintinės veiklos poreikį ir pobūdį. Besimokančiojo žinios bus formalios, paviršutiniškos, jei pagrindinis mokymosi motyvas bus prievarta, nemalonumų (neigiamų įvertinimų, barimų, kitų bausmių) vengimas. Žinios bus sistemingesnės, gilesnės, kai mokymąsi skatina teigiami mokymosi motyvai: pažintiniai interesai, pareigos, atsakomybės suvokimas.

1.2. Mokymosi motyvų klasifikacija

Motyvų klasifikacijų įvairovę lemia klasifikavimo pozicijų įvairovė. Be to, skirtingų autorių motyvų tipologiją lemia skirtingas motyvo supratimas.

Motyvai klasifikuojami pagal įsisąmoninimo turinį, lygį, santykį su veikla. Jie yra skirstomi į įgimtus ir įgytus. Įgyti motyvai pagal savo prigimtį yra psichologiniai. Svarbiausi jų, analizuojant žmogaus elgesį ir veiklą yra šie:

- valdžios,
- pasiekimų;
- afiliacijos¹,
- saugumo
- statuso.

Neįsisąmoninti motyvai yra tada, kai žmogus nesupranta, kas jį skatina veiklai, kokia yra tikroji jo elgesio priežastis. Tai mūsų potraukiai, nuostatos. Dažnai žmogus, neįsisąmonindamas tikrųjų veiklos motyvų, bando racionaliai paaiškinti savo veiklos priežastis.

Dirbamas darbas žmogus dažniausiai įsivaizduoja tos veiklos rezultatą. Rezultato vaizdas vadinamas veiklos tikslu. Tikslai ir motyvai labai susiję. Tikslas gali tapti motyvu, ir atvirkščiai. Kai žmogus turi pasirinkti vieną iš kelių skirtingų tikslų, vyksta vidinė motyvų kova. Kuo greičiau išskiriamas svarbiausias motyvas, tuo greičiau pasirenkama veikla. Nugalėjus vienam motyvui, žmogus jaučiasi pasirengęs veiklai.

Šiaučiukėnienė L. (1997) pateikia tokias mokymosi motyvų grupes:

1. Prestižo motyvas. Geru mokymusi siekiama užimti garbingą vietą grupėje, švietimo įstaigoje mokykloje, šeimoje, tarp artimųjų. Noras būti teigiamai įvertintam – natūrali, žmogiška savybė. Nuolat gaunantys neigiamus įvertinimus, besimokantieji ilginiui praranda galimybę ir norą užimti garbingą vietą grupėje, sulaukti pripažinimo.

2. Ateities motyvas. Savo būsimą profesiją kolegijos studentai sieja su mokymosi rezultatais: jei mokslas sekasi, svajojama apie specialybę, įgyjamą aukštosiose mokyklose.

Pareigos motyvas. Ilgalaikiam, nuolatiniam mokymuisi reikia pareigos motyvo - valingų pastangų, sąmoningo pareigos suvokimo.

3. Pažintiniai interesai. Pažintinius interesus - siekimą suprasti objektyvią tikrovę, įgyti mokslo žinių, patirti naujų išpūdžių - laiko pačiu svarbiausiu mokymosi motyvu. Jei sumaniai perteikiama nauja medžiaga, išradingai kartojama, pratybos organizuojamos įdomiai, mokymosi

---

¹ Afiliacija – potraukis ir pastangos artimiau bendrauti. – Tarptautinių žodžių žodynas, 1987 m.

procesu gauna peno ne tik protas, bet ir vaizduotė, emocijos. Tokiu būdu pažintiniai interesai tampa didele jėga, skatinančia asmens mokymosi pastangas.

4. Mėgstamo ir gerbiamo žmogaus įtakos motyvas. Jaunuoliai, ieškodami savo vietos gyvenime, linkę mėgdžioti jiems įspūdį padariusius asmenis - taip pat rengtis, samprotauti, elgtis. Kai asmuo patrauklus, susiformuoja noras įgyti jo turimą profesiją, pakartoti jo gyvenimo kelią. Atsiranda papildomas skatulus įgyti teigiamų charakterio savybių, atkakliau, sistemingiau mokytis. Sektinu idealu gali būti patikęs knygos, teatro, spektaklio, kino filmo herojus.

5. Prievartos motyvas. Mokymasis, pagrįstas baime, bausmėmis yra tik formalus, žinios tariamos, nepermašytos, neilgalaišės. Triūsas be intereso, perspektyvos negali būti produktyvus. Mokymasis yra nelengva, valingų pastangų reikalaujanti intelektualinė veikla. Ne visiems pakanka valios, nori sistemingai, intensyviai dirbti. Tam tikra kontrolė, netgi prievarta mokymo praktikoje neišvengiama. Tai - kontrolė, reiklumas. Prievarta - kontrolė taip pat reikšmingas mokymosi motyvas.

Remiantis Jovaiša L. (1985) galima pateikti kitokias mokymosi motyvų grupes. Jis pateikia S. Rubinšteino (1946) pateiktas motyvų grupes:

1. Tiesioginis interesas pačiam mokomajam dalykui.
2. Interesas pačiai protinei veiklai, kurios reikalauja tam tikras dalykas.
3. Mokymasis dėl darbo sėkmės, o mokomasis dalykas atitinka besimokančiojo polinkius.
4. Netiesioginis interesas dalykui, kuris gali praversti ateityje.
5. Domėjimasis dalyku dėl puikaus dėstymo.

Pedagogas Rozenfeldas skiria tokias motyvų grupes:

Nesusiję su tikslu motyvai:

1. Mokymasis kaip pats sau tikslas (t. y. dėl funkcinio smagumo, darbo eigos įdomumo, pasitenkinimo, pramogos, įtampos, staigmenos, sensacijos, nežinomų dalykų žavesio, problemiško, sprendimų džiaugsmo).

Susiję su tikslu motyvai:

1. Mokymasis dėl asmeninės naudos (pajamos, privilegijuota padėtis visuomenėje).
2. Mokymasis dėl socialinio tapatinimo (socialiai artimų asmenų džiaugsmas, geras pavyzdys).
3. Mokymasis siekiant sėkmės, vengiant nesėkmės (socialinė garbė, baimė susikompromituoti).
4. Mokymasis siekiant sėkmės, vengiant nesėkmės (socialinė garbė, baimė susikompromituoti).
5. Mokymasis dėl visuomeninių reikalavimų.
6. Mokymasis dėl praktinių gyvenimo tikslų (būsima profesija, tam tikra padėtis visuomenėje).
7. Mokymasis dėl spaudimo, prievartos (autoriteto įtaka, bausmės baimė).

V.Rajeckas (1996) mokymosi motyvus suskirsto į dvi grupes: į plačius socialinius arba perspektyvinius ir betarpiškai skatinančius tiesioginius, prasminius mokymosi motyvus.

Socialiniai motyvai susiję su ateities perspektyva, pasiruošimui gyvenimui. Platūs socialiniai (perspektyviniai) mokymosi motyvai rodo atsakymą į pagrindinį ir svarbiausią klausimą, kodėl mokomasi, kokių tikslų siekiama.

Betarpiškai skatinantys mokymąsi motyvai:

- Praktiniai (įgyjamų žinių svarbos gyvenime suvokimas, atskirų dalykų, mokymosi reikšmės supratimas, noras būti stropiam, patinka savarankiškai veikti, mokytojo asmenybė ir pan.)
- Teoriniai arba pažintinių interesų motyvai (noras daugiau sužinoti, domina tai kas nauja, skatina tai kas sudėtinga mokymo kokybė ir pan.)
- Prestižo motyvai (visuomeninė nuomonė, pažymys - teigiamo įvertinimo siekimas, pagyrimų siekimas ir pan.).

Ryškos ribos tarp plačių socialinių ir betarpiškai skatinančių motyvų nėra, nes ir vieni ir kiti daro įtaką kasdieninei mokymosi veiklai (Stulpinas T. 1996). Tačiau žmogus nuolat norės mokytis, kai kuri nors mokymosi dalis taps jo veiklos motyvu. A.Kepalaitės (1996) ir R.Bakutytės (2001) nuomone, tokiais motyvais gali būti:

- Mokymosi rezultatai - tai palengvėjimo arba džiaugsmo būseną, nors išmokus, pagyrimas, teigiama kitų žmonių nuomonė apie žmogų. Pedagogas, norėdamas paskatinti besimokantįjį, kuris mokosi dėl konkrečių mokymosi rezultatų, gali organizuoti rungtynes, pareikšti nuomonę apie mokymosi rezultatų svarbą. Tačiau pažymiai, dažniausiai, neskatina sąmoningai mokytis. Baimė gauti blogą pažymį neskatina mokytis.
- Mokymosi tikslai - siekimas įgyti naujų žinių ir įgūdžių, siekti bendros erudicijos ir kt. Šio tipo mokymosi motyvus stiprina informacija apie tikslų pasiekimo kokybę, mokymosi rezultatų reikšmę, probleminis mokymas ir visi kiti mokymo būdai, žadinantys pažinimo ir tyrinėjimo poreikius.
- Pats mokymosi procesas - kliūčių nugalėjimas, proto jėgų naudojimas savo sugebėjimams išreikšti. Svarbus pats mokymosi procesas, kada besimokantysis gali parodyti savo aktyvumą ir pajusti išmokimo džiaugsmą.

1.3. Mokymosi motyvacijos kaip proceso samprata ir raiška

Motyvacija – elgesio, veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs motyvų visuma (Psichologijos žodynas, 1993). Pedagoginės psichologijos knygos terminų žodynyje žodis „motyvacijai“ apibūdinamas, kaip numanomi (hipotetiniai) psichiniai procesai, kurie suteikia žmogui energijos, noro veikti, kreipia jo veiksmus bei elgesį viena ar kita linkme.

Žodis „motyvacija“ kilęs iš lotyniško žodžio „movere“ – judėti, versti (Sakalas, 2003). Tai tam tikro elgesio, veiklos paskatos, motyvų veikti turėjimas. (Tarptautinių žodžių žodynas, 2001)

Motyvacija yra elgesio, veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs motyvai; motyvų visuma (Psichologijos žodynas, 1993).

Psichologijos (kai kurie edukologijos) specialistai motyvacijos sąvoką apibrėžia nevienodai (Gučas, 1990; Gage ir Berliner, 1994; Jovaiša, 1993; Butkienė ir Kepalaitė, 1996 ir kt.), tačiau neprieštarauja vienas kitam, akcentuodami motyvacijos reguliuojančiąją reikšmę. Pavyzdžiui, L. Jovaiša (1998) motyvaciją aiškina kaip psichofizinį procesą, reguliuojantį asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu, o A. Gučas (1990) teigia, kad motyvacija – tai visos vidinės ir išorinės sąlygos, skatinančios individo aktyvumą, lemiančios jo pastangų intensyvumą ir pastovumą.

Psichologas C. F. Graumann (pgl. Jovaišą, 1998) motyvaciją apibūdina, kaip veiksmų ir elgesio kryptį, nes motyvacija nukreipia veiklą. Jog esama motyvacijos parodo veiklos intensyvumas, nes juo stipresnė motyvacija, tuo energingiau veikiama. Veiklos patvarumas leidžia teigti, jog esama stabilios motyvacijos. Taigi motyvacija yra visos vidinės ir išorinės sąlygos, reguliuojančios veiksmus, veiklos bei elgesio kryptį, intensyvumą, patvarumą.

Motyvacija aiškina, kokios jėgos išjudina ir nukreipia žmogų, kai pasirenkama ir kaip palaikoma veikla, pastangų intensyvumą ir atkaklumą realizuojant pasirinktą veiklos variantą. Tirti veiklos motyvaciją – vadinasi analizuoti tas priežastis ir faktorius, kurie inicijuoja ir energizuoja žmogaus aktyvumą, nukreipia, palaiko (arba stabdo) ir įgalina užbaigti pradėtą veiklą. Motyvas yra tai, kas sukelia vienokį ar kitokį veiksmą. Motyvacija – tai, kas sukelia ilgiau trunkančią veiklą ir ją palaiko, nukreipia į tikslą (Suslavičius, 1998; Suslavičius, Valickas, 1999).

Plačiausia prasme motyvaciją galima apibūdinti kaip poreikį, kurį sukelia šie veiksniai:

- fiziologinis ar psichologinis trūkumas arba poreikis, skatinantis aktyvumą,
- poreikis, turintis kryptį;
- poreikio objektas, tikslas.

Motyvacija – tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantys žmogaus psichikoje. Motyvai – veiksmų skatuliai, lemiantys jų pobūdį ir kryptį. Jie visada yra susiję su kuriuo nors stipriu poreikiu. Motyvas – tai kas atsispindi žmogaus psichikoje vardo ar minties pavidalu ir nukreipia jo elgesį taip, kad būtų patenkintas tam tikras poreikis (Butkienė, Kepalaitė, 1996).

David G. Myers (2000) nurodo, kad motyvai ir emocijos teikia asmens elgesiui energijos bei nukreipia jį tam tikra linkme. Norint išsiaiškinti tam tikro elgesio motyvus, keliamas klausimas „Kas vertė asmenį tai daryti?“ arba „Kodėl taip asmuo pasielgė?“. Psichologai motyvaciją apibūdina, kaip poreikį ar troškimą, kuris teikia elgesiui energijos ir nukreipia jį į tikslą. Motyvacija, kaip ir intelektas yra hipotetinė sąvoka. Apie motyvus sprendžiama iš elgesio.

Motyvuotas elgesys - tai dviejų faktorių – asmenybinio ir situacinio – sąveikos rezultatas. Asmenybinis – tai žmogaus motyvacinės dispozicijos: poreikiai, potraukiai, instinktai, nuostatos, vertybės ir kt. Situacinis – tai išorinės sąlygos: aplinkinių žmonių elgesio reakcijos, jų santykiai, vertinimai, fiziniai dirgikliai ir kt.

Situaciniai santykiai veikia ne tiek per objektyvius aplinkos parametrus, kiek per jų subjektyvią interpretaciją, t. y. kokią reikšmę ir prasmę žmogus jiems suteikia. Asmenybinės dispozicijos tiesiogiai elgesio nelemia, o tik formuoja vidines prielaidas, padedančias interpretuoti situaciją. Kiekvienas poreikis savaime iškelia motyvus jam patenkinti, kurie nukreipia elgseną tikslui pasiekti.

Visa veikla ar elgesys negali būti paaiškinti tik motyvaciniais procesais. Mokymosi veikla formuojasi iš įvairių funkcinų komponentų: suvokimo, mąstymo, išmokimo, žinių atgaminimo, kalbos, motorinio aktyvumo ir kt., kurie atspindi žmogaus sukauptą patirtį ir galimybes (žinias, mokėjimus, įgūdžius). Motyvaciniai procesai lemia, kaip ir kokia linkme bus naudojamos šios funkcinės galimybės (Виллюнас, 1990).

Kiekvienas žmogus yra individas. Jis savitai reaguoja į įvairius motyvatorius. Tai priklauso nuo jo vertybių, nuostatų. Tačiau veiklos požiūriu galima išskirti kelis pastovius asmenybės nuostatų, požiūrių kompleksus, kurie vadinami motyvacijos modeliais. Šiuos modelius tyrinėjo Harvardo universiteto mokslininkas D. Mc Clelland 1961 metais. Buvo išskirti dažniausiai pasitaikantys keturi motyvaciniai modeliai: pasiekimo, vienijimo, kompetencijos ir valdžios.

Motyvacijos modelių psichologinis pagrindas (pagal K. Davis, J. W. Newstrom)
(Jucevičienė P., 1996)

Motyvacinis modelis	Psichologinis pagrindas
Pasiekimas	Pastangos įveikti iššūkius, tobulėti, augti
Vienijimas	Pastangos vienyti žmones, siekiant teigiamo efekto
Kompetencija	Pastangos siekti aukštos darbo kokybės
Valdžia	Pastangos daryti įtaką žmonėms ir situacijoms

Pasiekimo motyvacijos modelis būdingas žmonėms, kurie stengiasi įveikti iššūkius ir kliūtis, siekdami užsibrėžtų tikslų. Jiems pasiekimai svarbūs ne dėl aplinkinių įvertinimo, įvairiausių paskatinimų ar apdovanojimų, o dėl jo paties. Jiems svarbus asmeninis pripažinimas ir pasitikėjimas, o jo pasiekimai motyvuoja tolimesnei veiklai.

Vienijimo motyvacinis modelis būdingas žmonėms, turintiems polinkį vienyti žmones socialiniu pagrindu. Jie linkę į draugiškus santykius su kitais, juos motyvuoja tolimesnei veiklai, kai jų mokėjimas bendradarbiauti yra pastebimas. Tokie žmonės nori laisvai vystyti draugiškus santykius, telkti žmones bendradarbiavimo ir kooperavimosi pagrindu atitinkamiems tikslams įgyvendinti.

Kompetencijos motyvacinis modelis yra susijęs su žmogaus pastangomis dirbti ypač kokybiškai. Jam būdinga tai, kad žmogus siekia darbą atlikti gerai, kad tai teikia jam vidinį pasitenkinimą. Tai yra susiję su jiems teikiama pagarba, kurią jie užsitarnauja kokybiškai dirbdami. Tokie žmonės tikisi aukštos kokybės ir iš kitų, jiems būdingas nepakantumas nekokybiškai atliekamam darbui, kartais jie nepakankamai vertina ar pamiršta žmonių tarpusavio santykių svarbą.

Valdžios motyvacinis modelis būdingas žmonėms, kurie linkę įtakoti žmones ir situacijas. Jie įtaką gali naudoti konstruktyviai ir destruktvyviai. Žmonės orientuoti į valdžios motyvacijos modelį, siekia valdžios teisėtai, lipa karjeros laiptais, sėkmingai dirbdami kolektyvo labui, ir yra už tai vertinami, o asmeninės valdžios pobūdžio orientacijos asmenys dėl jų egoistinių siekių paprastai nėra kolegų pozityviai vertinami.

Motyvacija perkelia žmones iš nuobodulio į susidomėjimą. Ji teikia energijos ir daro veiklą kryptingą. Veržlumas ir kryptingumas yra motyvacijos sąvokos centre. Motyvacija aprėpia keletą kitų terminų, kurie nusako įtaką mūsų elgesio veržlumui ir kryptingumui. Tai poreikiai, interesai, vertybės, pažiūros, siekiai ir polinkiai. Žmonių poreikiai ir siekimas juos patenkinti yra pirmasis motyvacijos šaltinis.

Mokymosi motyvacija – vidinių mokymosi paskatų sistema ir jų vyksmas. Mokytiis pačiu mokymūsi, vėliau motyvacijai įtakos turi domėjimasis mokykla, kolektyvo gyvenimas, paskui užmokyklinis gyvenimas, aplinka, gyvenimo, profesijos perspektyvos. Skiriami motyvai, susiję su mokymosi tikslais ir nesusiję su jais. Susiję yra tokie: mokymasis dėl sėkmės laukimo, dėl nesėkmės išgyvenimo, dėl savo mokslinių galių demonstravimo ir kt.; nesusiję: mokymasis dėl noro daryti kitiems malonumą, džiaugsmą gauti dovanų ir kt. Didelę reikšmę mokymosi motyvacijai turi sąveika su aktualia teigiama ar neigiama mokymosi situacija. Motyvuoja ir pati mokymosi veikla, užduočių vykdymas, įgūdžiai ir įpročiai. Kai trūksta pajėgų įveikti mokymosi sunkumus, aktyvumas mažėja, ir gali atsirasti motyvų nesimokyti. (Jovaiša, 1993)

J.Vaitkevičiaus (1989) ir L.Jovaiša (1993), teigia: motyvacija - psichologinis procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ar santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu. Mokymosi motyvacija - vidinių mokymosi paskatų sistema ir jų vyksmas. Ji padeda besimokančiajam orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti ar reikės „pastiprinimo“, kad aktualizuoti būtinas mokymuisi žinias, gebėjimus ir įgūdžius (N.L.Gage, D.C Berliner, 1994). Kiekvieno studento mokymosi rezultatai ir sėkmė priklauso nuo motyvacijos. Kuo daugiau domimasi tam tikra medžiaga, tuo lengviau ji išmokstama, taip pat atsimenama, kas jau buvo išmokta. Todėl požiūris į tai, ko mokomasi, yra svarbesnis už bet kokius kitus gerus norus. Kai dirbama noriai, dažniausiai pasiseka pasiekti tikslą, nes iš visų jėgų stengiamasi rasti kelią į sėkmę. Taip gali atsirasti motyvacija siekti mokslo pažangos ir kartu galutinio mokymosi proceso rezultato (Tepperwein, 1998, Černius V. J.1992).

Pagal tai, iš kur kildinami motyvai, yra išskiriamos trys pagrindinės *motyvacijos* rūšys: reikminė, kognityvinė ir emocinė.

2 lentelė

Motyvų klasifikacija pagal kilmę (Jovaiša, 1998)

Motyvai, kylantys		
Iš poreikių	Iš žinojimo	Iš emocijų
Biogeniniai	Stereotipiniai	Vertybiniiai
Sociogeniniai	Dinaminiai	Baimės
Dvasiniai		Probleminiai
		Frustraciniai
		Konfliktiniai
		Stresų

Reikminė motyvacija kyla tada, kai pajuntamas materialinių, socialinių ar dvasinių priemonių trūkumas ir siekimas jį pašalinti.

Kognityvinė motyvacija vadinama sistema paskatų, tiesiogiai kylančių iš žinojimo, supratimo.

Emocinė motyvacija akcentuoja žmogaus emocinių išgyvenimų svarbą jo veikloje ir elgesyje. Vieni teigia, kad emocijos tik sustiprina, suintensyvina veiklą ir elgesį, bet nesuteikia krypties, t. y. nemotyvuoja. Yra tyrinėtojų, kurie emocijoms priskiria tikslingą, adaptyvią reikšmę (Jovaiša, 1998). Pasak V. Viliūno (1990), pats motyvas yra emocinis reiškinys.

Galima išryškinti tris pagrindinius motyvų šaltinius:

- vidinius (poreikiai, norai, emocijos, jausmai);
- išorinius (kultūra, ekonomika);
- vidinių ir išorinių šaltinių derinius (tikslai, vertybės).

Vidiniai organizmo motyvai. Žmonės turi biologinių ir socialinių poreikių.

Biologiniai poreikiai – gerti, valgyti, kvèpuoti, ilsėtis, tęsti giminę. Poreikiai sukelia skatulį, o šis organizmo veiklą, kuria tas poreikis patenkinamas.

Socialiniai poreikiai. Saugumo poreikis pasireiškia jau ankstyvoje kūdikystėje ir tuo metu būna vienas iš pagrindinių. Meilės ir priklausomybės poreikis – tai poreikis būti mylimam ir priklausyti kokiam nors žmonių grupei. Šie poreikiai turi būti patenkinti dar vaikystėje. Savęs vertinimo poreikis – tai noras jaustis vertingam, būti kitų gerbiamam ir pačiam save gerbti. Saviraiška yra poreikis tapti tuo, kuo gali tapti. Tai poreikis išlavinti ir išreikšti savo talentą, gabumus, sugebėjimus.

Išoriniai arba aplinkos sąlygojami motyvai taip pat gali nulemti asmens elgesį, tai priklauso nuo kultūros, ekonomikos, socialinės padėties ir kt.

Motyvacija taip pat gali būti vidinė arba išorinė. J. Pacevičius (2001) *vidinę motyvaciją* apibūdina, kaip teorinį konstrukta, apibūdinantį tokį elgesio determinavimo tipą, kai elgesį inicijuojantys ir reguliuojantys faktoriai formuojasi pačioje asmenybėje arba jos elgesyje ir veikloje. Veiksniai, kuriantys vidinę veiklos motyvaciją, slypi pačioje veikloje, tai gali būti interesas jai, malonumas, patiriamas ją atliekant, noras išbandyti savo jėgas.

Išorinė motyvacija – tai teorinis konstruktas, apibūdinantis elgesį tokioje situacijoje, kai jį inicijuojantys ir reguliuojantys veiksniai yra už asmenybės ir jos elgesio ribų. Išorinė motyvacija formuojasi dažniausiai išorinių paskatų, apdovanojimų, bausmių pagrindu.

Pripažįstama, jog motyvacijos sfera – patvarių, hierarchiniais ryšiais susijusių ir asmenybės kryptingumą išreiškiančių, motyvų visuma. Motyvacijos sfera apibūdinama trimis parametrais: hierarchiškumu, lankstumu ir išsivystymu.

Išsivystymas suprantamas kaip kokybinė motyvų įvairovė; kuo įvairesni motyvai, tuo labiau išsivysčiusi motyvacinė sfera. Labiau išsivysčiusia laikoma ta motyvacijos sfera, kurioje kyla daugiau motyvų atliekant tą patį veiksmą.

Lankstumu apibūdinama įvairių lygmenų santykių (motyvai – poreikiai, motyvai – tikslai, poreikiai – tikslai) kaita. Lankstesnė yra ta motyvacijos sfera, kurioje vienam poreikiui patenkinti pasitelkiama daugiau priemonių.

Motyvacijos sfera hierarchiškai yra sutvarkyta – susijusi vienais ar kitais ryšiais. Motyvacijos sfera gana įvairi: vieni motyvai joje stipresni, kiti – silpnesni. Tačiau įvairumas sąlygiškas: motyvacijos struktūra dinamiška, kintanti – asmenybės socializacijos procese motyvacijos sfera vystosi (Rupšienė, 2000).

Labiausiai įsitvirtinusi yra A. Maslow poreikių hierarchija, kuria dažniausiai grindžiamas motyvacijos procesas kaip tam tikra struktūra.

1.4. Mokymosi motyvacijos teorijos

Mokymasis yra specifinė protinė veikla, kurios pobūdį sąlygoja daugelis veiksnių ir kurio sėkmė priklauso nuo daugelio faktorių, tokiu kaip: mokymo organizavimo procesas, paties besimokančiojo pastangų, amžiaus, individualių savybių, veiklos motyvų ir pan..

Teorinėse studijose teigiama, kad nėra vienos, viską apibrėžiančios mokymosi motyvacijos teorijos (Jensen, 2001; Jakavičius, 1996; Jovaiša, 1993; Butkienė, Kepalaitė, 1996; Rajeckas, 1994; N.L.Gage, D.C Berliner, 1994). Jų skiriama keletas.

Klasikinė sąlyginių refleksų teorija (I.Sečenovas, M.Pavlovas, J.B.Watsonas)

Šios teorijos autoriai – rusų mokslininkai I.Sečenovas ir I.Pavlovas (XIX a.). Pagrindinis fiziologinis sąlyginio reflekso mechanizmas – ryšių tarp įvairių centrų, esančių smegenų žievėje, atsiradimas. Pagal šią teoriją, mokymasis yra kas kartą naujų laikinų erdvinių ryšių susidarymas smegenų žievėje. Sąlyginių refleksų teorija galima paaiškinti visas individo veiklos formas, ne tik mokymąsi, todėl ji laikoma pagrindine mokymosi teorija (Paurienė A., 1981). J.B.Watsonas, tirdamas žmogaus elgesį teigė, kad žmogaus gyvenimas – nuolat vykstanti dirgiklių, sukeliančių atitinkamą reakciją, atranka. Mokymosi efektas yra sąlyginio ryšio tarp dirgiklio ir reakcijos rezultatas.

Tikslų teorija (M.Ford).

Moksleivių mokymąsi motyvuoja daugybė tarpusavyje konkuruojančių veiksnių, kuriuos sukelia emociniai, pažintiniai, socialiniai, darbo tikslai, nukreipti į procesą (produktyviausi), rezultata, pažymi ir nemalonumų vengimą (neproduktyviausi). Taikoma pedagoginėje praktikoje, siekiant klasės klimato, parengto bendradarbiavimu kūrimo, programų vertinimo, praktikos koordinavimo. Siekiama, kad asmuo išsikeltų mokymosi, o ne tik užduoties atlikimo ar mokymosi veiklos vengimo tikslus (Rupšienė, 2000). G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) teigia, kad motyvacija - tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantis žmogaus psichikoje. Motyvacija apima poreikius, troškimus ir įsisąmonintus norus, interesus ir polinkius, vertybes, pažiūras ir įsitikinimus. Mokymosi motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus dalyvaudama pasirenkant konkrečius mokymosi tikslus bei būdus. Motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslų priklauso, kokie bus konkretūs mokymosi veiksmai. Mokėjimas atrasti ir suformuluoti konkrečius mokymosi tikslus rodo mokinio motyvacijos brandumą. Santykis tarp motyvų ir veiklos sėkmės galimybių atsispindi mokinio išgyvenimais. Stipriausios emocijos būna, kai vadovaujamas išoriniu ar siauru rezultatu, vidiniu, mokymosi motyvu. Kuo motyvacija brandesnė, tuo emocijos santūresnės. Sėkmingam ir sparčiam mokymuisi būtinas emocinis komfortas, tam tikra emocijų sanakaupa. Tai mažas jaudinimasis, susijęs su konkrečiu noru pasiekti tikslą ir atsakingumo jausmu, pasitikėjimas savo jėgomis, tikėjimas savo sėkme ir abejojimas, žadinantis mąstymo bei veiksmų savikontrolę, ir vidinis atlikimo bei išmokimo džiaugsmas. Esant šioms sąlygoms bręsta mokymosi motyvacija. Nesėkmė, neadekvatūs mokytojo vertinimai, meilės stoka sukelia vengimo motyvaciją, susilpnina norą mokytis. Mažiau nerimaujantys moksleiviai po nesėkmės dažnai pasiekia geresnių rezultatų. Moksleiviai nevienodai suvokia sėkmę ir nesėkmę, o tai veikia motyvaciją, dėmesį, pažinimą.

Instrumentiniu sąlygotumu pagrįsta teorija (E.Thorndike, E.Skinner).

Šios teorijos kūrėjai teigė, kad elgsena — reakcija į išorinius pastiprinimus. Teigiami skatuliai elgseną stiprina, neigiami - slopina ir taip formuojasi patvarios elgsenos formos. E.Torndaikas suformulavo du mokymo dėsnius, turinčius įtakos mokymosi motyvacijai. Pirmasis – kuo reakcijos įvertinimas individui malonesnis, tuo didesnė tikimybė, kad tokia reakcija bus pakartota ateityje.

Antrasis – kai kitos aplinkybės vienodos, reakcijos į stimulą kartojimas šį ryšį stiprina. Ilgainiui ši tarpusavio sąsaja transformuojasi į pozityvų įprotį – stabilią asmenybės savybę. B.F.Skinneris teigia, kad mokymosi esmė – ryšių tarp dirgiklių ir reakcijos sudarymas (S – R). Mokslininkas, tyrinėdamas elgesio ir išmokimo dėsningumus, nustatė, kad, norint išmokyti konkretaus elgesio, svarbu atrasti tinkamus pastiprinimus, jų pateikimo būdą ir kartojimų skaičių. Žmogus, net retai patirdamas jam svarbų pastiprinimą su juo susijusią reakciją naudoja visą gyvenimą. Galimas pirminis pastiprinimas, pvz.m maistu, miegu ir antrinis (sąlygiškas), pvz., pinigais, kitų žmonių pritarimu ir kt. Pagal šiuolaikinę humanistinę psichologiją, šis ugdymas laikomas bedvasiu, nes elgsena negrindžiama vidinėmis vertybėmis. Pastiprinimais siekiama pageidautino asmens mokymosi (dėmesys užsiėmimų metu, rūpestingas užduočių atlikimas ir pan.) (Rupšienė, 2000).

Pažinimo (kognityvinė) teorija (S.Sternberg, J.Piaget, J.Brunner)

Kognityvinės teorijos kūrėjų nuomone, mokymais – tai pažinimo procesas, pagrįstas psichiniais procesais: suvokimu, mąstymu, atmintimi. Šios teorijos šalininkai labai pabrėžia priklausomybę tarp veiklos (mokymosi) ir tikslo, kurio siekia individas. Veiklos modifikaciją veikia vidiniai veiksniai, arba motyvai (Paužienė 1981). Tokiu vidiniu veiksnium tampa reikmė, kuri sužadina vidinį organizmo aktyvumą ir nukreipia jį tikslo link.

G. Myers David motyvacijos teorijoje žmogaus elgesį kildina iš biologinių pirminių ir psichologinių norų. Jis teigia: biologinis poreikis sužadina būseną, sukelia stūmį, kuris ir motyvuoja organizmą tą poreikį patenkinti. Biologiniam poreikiui stiprėjant, jo psichologinis padarinys taip pat stiprėja. Stūmis verčia organizmą tenkinti tą poreikį. Sumažindami stūmį palaikome homeostazę - pusiausvyrą ir pastovią vidinę būseną (38). Tačiau ir kai biologiniai žmogaus poreikiai patenkinami, jam norisi jausti dirgiklius. Žmogų traukia ne tik poreikis, bet ir paskatos. Paskata - teigiamas ar neigiamas aplinkos dirgiklis, motyvuojantis individo elgesį, adaptuojant savastimi. N.L.Gage, D.C. Berliner (1994) mano, kad paskata -tai pastiprinimo pažadas arba viltys. Vylimasis būti pagirtam yra paskata, o pats pagyrimas yra pastiprinimas (12.). Vidiniai poreikiai ir išorinė paskata teikia energiją, nukreipia žmogaus elgesį ir jis jaučiasi stumiamas.

Funkcionalinė mokymosi teorija (Dž.Diujis)

Pagrindinė šios teorijos idėja – veiklos kaip kryptingo, organizuoto proceso siekiant apibrėžto tikslo supratimas. Tai yra ir protinė, ir fizinė veikla. Mokymosi veikloje ši teorija reiškiasi taip: žmogus geriau ir paprasčiau mokosi to, kas susiję su jo svarbiausia veikla ir kas atveria galimybę prieinamiausiu būdu siekti rezultatų (Paurienė, 1981).

Asmenybės saviraiškos teorija (A.Maslow, C.Rogersas, G.Allportas).

Ši teorija išreiškia humanistinės psichologijos požiūrį. Poreikių teorija (pagal kai kuriuos šaltinius priskiriama šiuolaikiniam motyvacijos požiūriui) grindžiama A. Maslow pateikta hierarchija. Pagrindinės prielaidos: - žmonės yra linkę kurti, kad patenkintų savo asmeninius poreikius. Kai individas poreikių nepatenkina, jis yra linkęs juos mažinti. Kai poreikis patenkinamas, jis praranda savo stiprumą, motyvuojančią jėgą. Žmonės turi tuos pačius poreikius. Poreikiai atsiranda pakopa po pakopos. Kai yra patenkinami fiziologiniai poreikiai, atsiranda saugumo, kai patenkinami šie, atsiranda socialiniai ir taip laiptais aukštyn. Poreikių hierarchija bendra visiems žmonėms.

A. Maslow poreikių hierarchiją skirsto į du lygius: aukštesniojo lygmens poreikiai – saviraiškos ir pagarbos; žemesniojo lygmens poreikiai - socialiniai, saugumo, fiziologiniai. Teorija teigia, kad žmonės nėra motyvuoti patenkinti dviejų lygių poreikių tuo pačiu metu.

Pagrindiniai aspektai:

- patenkintas poreikis niekada nemotyvuoja;
- žmonės visada siekia patenkinti kokį nors poreikį. Kai vienas poreikis patenkintas, kitas užima jo vietą;
- žemesnio lygio poreikiai patenkinami prieš atsirandant aukštesniojo lygmens poreikiams;
- yra daugiau būdų patenkinti aukštesniojo lygmens poreikius nei žemesniojo.

Šioje hierarchijoje atsispindi mokymosi motyvacijos esmė. Nepatenkinus žemesnius poreikius (saugumo, bendravimo ir socialinius) neįmanoma efektyviai padėti mokiniui įgyti žinių,

išmokyti suprasti informaciją, išmokyti vertinti aplinkinį pasaulį, ugdyti mokslo pažangumo motyvaciją. L.Rupšienė (2000) savo monografijoje pastebi, kad aukštesniųjų poreikių tenkinimas lemia asmenybės tobulėjimą, teikia laimę ir džiaugsmą, praturtina gyvenimą. (Šiaučiukienienė L. 1997).

Atribucijos teorija (B.Weineris)

Šios teorijos šalininkai teigia, kad žmogus kitų elgesį aiškina remdamasis ir asmeninėmis nuostatomis, ir socialinėmis aplinkybėmis. Žmogus dažniausiai ieško savo ir kitų asmenų elgesio priežasčių. Nuo to, kokias priežastis priskiria savo ar kito žmogaus elgesiui, priklauso žmogaus emocijos, pripažinimas ir veikimo motyvacija (Butkienė, Kepalaitė, 1996).

Egzistencialistinė teorija (E.Klinger)

E.Klingerio, pagrindinio šios teorijos atstovo teigimu, žmogus siekia emociškai svarbių dalykų ir turi esminius dvasinius poreikius – saviraiškos, meilės, pagarbos. Be to, jis linkęs įprasminti savo veiksmus, būsenas, elgesį. Tai yra bendriausias motyvacijos šaltinis, būdingas ir vaikams, ir suaugusiems (Paužienė, 1981).

Šiuolaikinės psichologijos atstovė psichologė Myers D G. (2000.) nurodo tokias mokymosi motyvacijas:

1. Laimėjimų motyvacija. Jai būdinga troškimas viską atlikti labai gerai, tobulinti savo įgūdžius, mąstymą, valdyti padėtį, greitai pasiekti aukštą lygį. Trokštantys laimėti atkakliai tęsia pradėtą darbą net kai iškyla sunkumų. Asmenys, kuriems būdingi stiprus laimėjimų poreikiai, būna atkaklūs, pasiekia daugiau. Jie išsiskiria talentu, kasdienine drausme. Kuo stipresnė laimėjimų motyvacija, tuo daugiau pasiekama. Tokie studentai buvo skatinami nuo mažens savarankiškai veikti, apdovanojami už sėkmę. Jie išmoko laimėjimus sieti su teigiamomis emocijomis.
2. Vidinė motyvacija. Tai noras būti veiksmingam, veikti dėl veiklos. Jos apraiškos: meistriškumo siekis, noras dirbti, rungtyniavimas.
3. Išorinė motyvacija. Siekia išorinio atlygio, nori išvengti bausmės.
4. Konkretūs sudėtingi, bet įveikiami tikslai. Sudėtingi tikslai, kai derinami su ataskaita apie darbo eigą, skatina didesnius laimėjimus. Aiškūs tikslai padeda sutelkti dėmesį, ugdo pastangas, atkaklumą, padeda taikyti kūrybiškas strategijas.

5. Tinkamo vadovavimo stiliaus parinkimas. Tinkamas vadovavimas, kai nustatomi reikalavimai, organizuojamas darbas, dėmesys sutelkiamas į tikslą.

Vidinė motyvacija padeda siekti laimėjimų, kai dirba savarankiškai. Siekiant stiprinti šią motyvaciją reikia:

6. Pateikti užduotis, kurios yra pakankamai sudėtingos, žadina smalsumą.

7. Perdėtu išoriniu atlygiu nesužlugdyti laisvo apsisprendimo jausmo. Išorinis atlygis taikomas kontroliuojant ar informuojant apie sėkmę.

„Vidinės kontrolės“ asmenys geriau mokosi, savarankiškesni, mažiau prislėgti. Jie geriau geba laukti atidėtų apdovanojimų, lengviau įveikia įvairius stresus. Pasyvus pasidavimas vadinamas išmoktu bejėgiškumu. Nerimas dėl numatomos nesėkmės gali paskatinti energingas pastangas. Norint, kad pasisektų, reikia pakankamai optimizmo, teikiančio vilties, trupučio pesimizmo, kuris neleistų nusiraminti, būti patenkintam savim. Tokiu būdu, motyvacija - tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantis žmogaus psichikoje (Butkienė, Kepalaitė, 1996). Motyvacija apima poreikius, troškimus ir išsąmonintus norus, interesus ir polinkius, vertybes, pažiūras ir įsitikinimus. Mokymosi motyvacija padeda asmeniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo, aktualizuoja būtinas žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus dalyvaudama pasirenkant konkrečius mokymosi tikslus bei būdus. Motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslų priklauso, kokie bus konkretūs mokymosi veiksmi. Mokėjimas atrasti ir suformuluoti konkrečius mokymosi tikslus rodo besimokančiojo motyvacijos brandumą. Santykis tarp motyvų ir veiklos sėkmės galimybių atsispindi jo išgyvenimais. Stipriausios emocijos būna, kai vadovaujama išoriniu ar siauru rezultatu, vidiniu, mokymosi motyvu. Kuo motyvacija brandesnė, tuo emocijos santūresnės. Sėkmingam ir sparčiam mokymuisi būtinas emocinis komfortas, tam tikra emocijų sanauka. Tai mažas jaudinimasis, susijęs su konkrečiu noru pasiekti tikslą ir atsakingumo jausmu, pasitikėjimas savo jėgomis, tikėjimas savo sėkme ir abejojimas, žadinantis mąstymo bei veiksmų savikontrolę, ir vidinis atlikimo bei išmokimo džiaugsmas.

Esant šioms sąlygoms bręsta mokymosi motyvacija. Nesėkmė, neadekvatūs pedagogo vertinimai, meilės stoka sukelia vengimo motyvaciją, susilpnina norą mokytis.

1.5. Išorinė ir vidinė mokymosi motyvacija

Išorinė mokymosi motyvacija - tai siekimas išorinio atlygio arba noras išvengti bausmės. Tuomet laimėjimų motyvaciją skatina tėvai, apdovanojantys vaikus už gerą mokymąsi, ir tai skatina mokinius savarankiškai veiklai. Šis skatinimas susijęs su teigiamomis emocijomis, jos skatina naujų laimėjimų. Neesmingas išorinis atlyginimas naudingas tik tuo atveju, kai pradinė motyvacija gana silpna ir ne visuomet pagerina darbą, (pagal N.Gage, D.Berliner, 1994). Išorinis pastiprinimas tikrai gali pakreipti vyksmą ir net paskatinti jį pakartoti, bet mažai tikėtina, kad jis ilgą laiką pastiprintų mokymąsi, kuriuo metu žmogus pamažu susikuria tinkamą pasaulio ir jo galimybių modelį.

Myers David (2000) teigė, kad užmokestis ir išorinis spaudimas mokymąsi paverčia darbu.

Išorinė motyvacija – motyvai slypintys jų aplinkoje, kitų žmonių laikysenoje, tarpusavio santykiuose. Jie susiję su:

1. Gautų rezultatų poreikiu. Jis skatina apgalvotai rizikuoti. Tokie mokiniai tiksliau planuoja tikslus, jų įgyvendinimo būdus.

2. Bendravimo poreikiu. Jis veikia mokslo pažangumą. Kuo didesnis poreikis bendrauti, tuo aukštesnis mokslo pažangumas. Bendrumo nuotaika sudaro galimybes dalyvauti pokalbiuose, nedidelių grupių darbe, atsakyti į klausimus, sulaukti pagyrimų.

3. Valdžios poreikiu.

4. Palankumo poreikiu.

5. Stimulų valdžia.

6. Frustracija. Ji atsiranda, kai yra per sunkios užduotys. Taip pat dėl pedagogo elgesio, dėl kurio besimokantis negali užbaigti veiksmų, teikiančių pastiprinimą ar nesulaukė pastiprinimo.

7. Mokymąsi todėl, kad reikia. Mažai vilties, kad tokie asmenys taps atsakingi, iniciatyvūs, išmintingi, mylintys save, kitus piliečiai.

8. Baimės motyvu. Asmenys mokosi todėl, kad bijo būti nubausti.

9. Ateities motyvu. Jis teikia jėgų nugalėti kasdienius sunkumus, džiaugsmingai mokytis, augti harmoningai, dorai, išmintingai, mylinčiai kitus, laisvai kuriančiai atsakingai asmenybei. Tokie asmenys jaučiasi lygiateisiški, vertingi.

Neigiami motyvai niekada neskatina mokytis. Todėl svarbus pats mokymosi procesas, kada besimokantysis gali parodyti savo aktyvumą, pajustų išmokimo džiaugsmą.

Pedagogas L. Jovaiša (2001) pateikia tokius mokymosi motyvacijos tobulinimo uždavinius:

1. Savojo Aš supratimas.

2. Veiklos, elgesio sėkmės išgyvenimo palaikymas.

3. Nuoširdi pagalba ištikus nesėkmei.
4. Pasitikėjimo savimi ugdymas.
5. Švelnus priedermės išgyvenimo sukėlimas.
6. Pareigos jausmo stiprinimas.
7. Dėmesio bei intereso patvarumo stiprinimas.
8. Monotoniškų užduočių vengimas.
9. Vertybių orientacijų, gyvenimo idealų puoselėjimas.
10. Socialinio statuto šeimoje ir mokykloje palaikymas.
11. Atsakomybės šeimai, mokyklai, tėvynei, savo ateičiai įsąmoninimas.
12. Suinteresuotumo praktine nauda ir profesinės perspektyvos iškėlimas ir palaikymas.

Šių tikslų galima siekti individualaus priėjimo, skatinimo ir sulaikymo metodų derinimu.

Siekiant stiprinti mokymosi motyvaciją galima pasinaudoti pedagogių Gage N. L. , Berliner D. C. (1994) pateiktais mokymosi motyvacijos stiprinimo būdais:

1. Pradėdami mokymosi veiklą pateikite besimokantiems motyvaciją pagrindžiančius argumentus.
2. Pasakykite tiksliai kaip jūs norite, kad būtų atlikta užduotis.
3. Išmokykite studentus kelti sau trumpalaikius tikslus. Jie pagerina mokymąsi, motyvaciją. Meistriškumo pojūtis, sėkmingai pasiekti tikslai padaro įdomesnes užduotis, kurios anksčiau yra buvusios nuobodžios.
4. Naudokite žodinius ir raštiškus pagyrimus. Socialinis palankumas sustiprina mokslo pažangumo motyvaciją. Pagyrimas yra lengviausia, natūraliausia motyvacinė priemonė. Jis skatina tinkamo elgesio kartojimąsi. Per dažnas pagyrimas gali paveikti priešingai.
5. Protingai naudokite testus, pažymius.
6. Paverskite kapitalu nežinomybės, atradimo, smalsumo, tyrinėjimo, valdžios, vaizduotės žadinantį poveikį. Vidinė motyvacija stipresnė tų jaunuolių, kurie jaučiasi galį valdyti mokymosi situaciją.
7. Retkarčiais pasielkite netikėtai.
8. Patenkinkite „apetitą“. Mokymą planuokite taip, kad visiems pradžioje sektųsi, visi turėtų galimybę pajusti pastiprinimo „skonį“. Saugotis konkursų, varžybų, žaidimų, kuriuose kai kurie „pralaimi“
9. Pavyzdžiams naudokite žinomą medžiagą.
10. Kalbėdami apie sąvokų, dėsnių taikymą, pavyzdžius pasirinkite iš neįprasto, netikėto konteksto.
11. Skatinkite kiekvieną naudoti tai, ką jis jau yra išmokęs.

12. Naudokite vaidmenų, kitokius žaidimus. Jie formuoja mokymosi motyvaciją, stiprina tarpusavio sąveiką, supažindina su realiomis gyvenimo situacijomis, sudaro galimybę aktyviau įsitraukti į mokymosi procesus.

13. Kiek galima mažinkite konkuruojančių motyvacijos sistemų patrauklumą.

14. Kiek galima mažinkite nemaloniais besimokančiųjų įtraukimo į darbą pasekmes.

15. Supraskite švietimo institucijos socialinį klimatą.

Bižys N. ir kiti. (1996) pateikia tokius patarimus motyvacijai skatinti:

1. Pateikite daug paprastų, lengvai atliekamų užduočių, reikalaukite jas atlikti iki galo. Pamažu sunkinkite užduotis, o vėliau kaitaliokite jas nuo „lengvos“ į „sunkią“. Nepamirškite įvertinti. Skatinkite, kad besimokantysis pajustų pasitenkinimą užduotį atlikęs iki galo.
2. Ruoškite užduočių rinkinius, bet nepamokslaukite.
3. Naudokite vaizdines priemones, sudarykite sąlygas piešti, pritaikyti muziką, spręsti kryžiažodžius, mįsles, galvosūkius, pritaikyti kūno judesius, įvairias kitas raiškos formas.
4. Stimuliuokite pasitikėjimą didindami darbo greitį.
5. Pasitikėjimą savimi ugdo sudaromos darbo sąlygos: užduočių savarankiškas atlikimas ir nepriklausomybė. Pradėti galima nuo darbo grupėje.
5. Rodykite visuomenėje egzistuojančias vertybes, skatinkite stebėti aplinką, rasti joje grožio, gėrio, tiesos, meilės apraiškų. Tokiu būdu kursite socialinės elgsenos moralinius pamatus.
6. Aiškinkite, kodėl skiriate tą ar kitą užduotį, kodėl liepiate atlikti kurį nors darbą. Nurodykite savarankiškų darbų paskirtį.
7. Skatinkite planuoti ir organizuoti darbą. Sudarykite sąlygas tyrinėti, analizuoti, savarankiškai dirbti su žinių šaltiniais.
8. Mokykite įdėmiai žiūrėti į daiktus, vertinti aplinkos reiškinius. Padėkite įvertinti savo darbo rezultatus.

Vidinė mokymosi motyvacija - tai smalsumo motyvacija, augimo poreikių patenkinimas, išmokimo džiaugsmas, savipilda, savigarba, laimėjimai ir lūkesčiai, kompetencija, vidinis džiaugsmas, lydintis išmokimą.

Myers David (2000) teigimu - tai noras būti veiksmingam ir veikti dėl pačios veiklos. Sis skatinimas turi pažintinį pagrindą: asmuo išmoksta priskirti savo laimėjimus savo paties sumanymui ir pastangoms ir taip plėtoti didesnius lūkesčius. Dideli laimėjimai pasiekiami per tris vidinės motyvacijos apraiškas:

1. Meistriškumo siekis - tvirtai apsisprendžiant įveikti užduotį iki galo, trokštant atlikti viską labai gerai, tobulinant savo įgūdžius ir mąstymą.

2. Noras dirbti (Myers David, 2000). Smalsumas (G. Butkienė, A. Kepalaitė) (1996).

3. Rungtyniavimas - noras laimėti gali būti stiprus motyvas, kadangi pergalė leidžia pajusti sėkmės džiaugsmą. Ar darbas sėkmingas, besimokantysis gali pajusti tik palygindamas savo darbo rezultatus su kitų, dirbusių panašiomis sąlygomis, rezultatais. Tada žmogus sėkmės ar nesėkmės priežastimi laiko savo vidines psichines ypatybes(1.). N. Gage, D. Berliner (1994) teigia, kad jeigu yra konkurencinė sistema, ji stimuliuoja keletą laimėtojų.

Remiantis Jensen E. (2001) galima teigti, kad pati reikšmingiausia yra vidinė motyvacija.

Vidinei motyvacijai susidaryti trukdo:

1. Prievarta, kontrolė, sarkazmas, pažeminimai, kritika.
2. Silpni, kritiški, neigiami, konkuruojantys tarpusavio santykiai.
3. Nedažna, neaiški grįžtamoji informacija.
4. Rezultatais grindžiama pedagogika. Nenuoseklus reikalavimai.
5. Direktyvinis vadovavimas ir reikalavimai.
6. Kartojimu pagrįstas mechaniškas mokymasis.
7. Turinio nereikšmingumas ir nuobodus, naudojantis vieną informacijos šaltinį, pateikimas.
8. Visos atlygio sistemos.
9. Mokymas, remiantis tik 1 ar 2 protinių gebėjimų kategorijomis.
10. Sistemos, ribojančios asmeninių tikslų siekimą.
11. Atsakomybė be valdžios.
12. Beviltiškumas siekiant akademinės sėkmės.

Pedagogė (Jensen, 2001) pateikia tokius būdus vidinei motyvacijai stiprinti:

1. Padėti asmeniui išmokti kontroliuoti savo aplinką.
2. Skatinti aktyvumą, kantrybę.
3. Padėti atsikratyti menkavertiškumo jausmo.
4. Suteikti galimybę rinktis pagal savo tikslus.
5. Formuoti teigiamą savimone, įsitikinimus.
6. Nevengti iššūkių, problemų, naujoviškumo.
7. Sudaryti didelę sėkmės tikimybę, sąlygas patirti džiaugsmą ką nors pasiekus.
8. Kurti situacijas, kuriose išmokimas būtų šalutinis produktas.
9. Debatais, muzika, vaidyba suteikti mokymuisi ryškesnę emocinį atspalvį.

Jensen E. (2001) nurodo tokius vidinės motyvacijos šaltinius:

1. Suteikti galimybę patiems spręsti, rinktis.

2. Atsižvelgti į asmens reikmes, tikslus.
3. Nevengti stiprių emocijų, skatinti smalsumą, išreikšti pripažinimą.
4. Leisti dirbti grupėmis.
5. Skatinti tinkamai maitintis.
6. Remtis įvairiais protiniais gebėjimais.
7. Pasidalyti įkvepiančiais pasakojimais, rodyti savo pavyzdžiu, kad mokytis malonu.
8. Dažnai pateikti grįžtamosios informacijos.
9. Kontroliuoti besimokančiųjų nuotaikas.
10. Skatinti tikėtis sėkmės.
11. Šventimas.
12. Suteikti fizinį, emocinį saugumą.
13. Naudoti įvairius mokymosi stilius.
14. Formuoti teigiamus įsitikinimus

G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996) integruoja į šią struktūrą itin svarbius vidinės mokymosi motyvacijos komponentus:

Išmokimo džiaugsmas - tai stipriausią vidinę mokymosi motyvaciją sukelianti vidinis džiaugsmas. Tai daugelis psichologu vadina vidiniu pastiprinimu (Arends. I. 1998).

Savipilda - veiksmingiausia ir prasmingiausia mokymosi motyvacija yra susijusi su gyvenimo prasmės jausmu ir pačių žmogiškiausių vertybių išsąmoninimu. Tokią mokymosi motyvaciją palaiko nuolatinis konkrečių norų ir tikslų savarankiškas pasirinkimas bei išsąmoninimas ir su tuo susijęs atsakingumo jausmas. Skirtingi tikslai skirtingai motyvuoja žmogaus elgesį. Tai lemia nevienodas mokymosi ir gyvenimo pasekmes (Arends. I., 1998).

Savigarba - socialinis pripažinimas grupėje. Šis motyvas stiprina pasitikėjimą savimi, pajėgumą, įsitikinimą, kad esi kitiems reikalingas ir naudingas.

Kompetencija. Veikla (įkuria, palankiai" žiūrima) turi turėti tam tikrą prasmingą struktūrą, jei ji reikalauja šiek tiek geresnio mokėjimo už turimą, jei jai išmokti reikia pastangų (42). Kuo dažniau besimokantysis mato savo įgūdžių ar kitų mokymosi rezultatų gerą kokybę, tuo labiau stiprėja jo noras ir toliau gerai daryti. Pagal Carl Rogers, ugdant individualią atsakomybę ir iniciatyvą, savarankiškus sprendimus ir veiklą, savęs tobulinimą, galima padėti besimokančiajam išsaugoti esminius kompetencijos motyvus ir ateityje (Garbačiauskienė, 1999).

Viena ar kelios apraiškos dominuoja individualiai. Tad vidinė L. Rupšienės (2000) dar vadinama (pirmine) motyvacija, atrodo, yra efektyvesnė už išorinę (antrinę), tačiau vidinis skatulys taip pat savaime neaktyvuoja elgsenos - jam reikia veikimo programos, kurią parengia

psichofiziologiniai vertinimo mechanizmai: (Jovaiša L. 1995). Tik vidiniai mokymosi motyvai yra daug vertingesni ir jų skatinimas daug reikšmingesnis.

L.Jovaiša mokymosi motyvaciją vadina vidinių mokymosi paskatų sistema ir jų vykimu (Jovaiša L. 1995) ir savo knygoje „Ugdymo mokslas ir praktika“ (2001) pateikia tokią mokymosi motyvacijos struktūrą:

Signalas - vertinimas - skatuly - veiksmas – pastiprinimas – registracija – tikslas.

Kolegijoje tai turėtų atrodyti taip: mokykla - tai signalas, galintis patenkinti pažinimo, išsilavinimo, bendravimo poreikius. Pirmoji sąveika - šio signalo įvertinimas, tikrovės supratimas, kuris „pagimdo“ skatulį. Po to seka elgsenos programavimas ir vykdymas, siekiant objekto-tikslo. Tam, kad būtų pasiektas rezultatas, reikalingas svarbiausias pastiprinimas - sėkmės išgyvenimas, formalus ir neformalus vertinimas (pastiprintojai). Tačiau įprotis aktyviai mokytis tik „spaudžiant“ išorinių veiksnių gali tapti studento „dresūra“, kuri bus efektyvi tik veikiant pastiprinimui (Rupšienė, 2000). Beje, nustatyta, kad išmokimas galimas ir be pastiprintojų. Bazinę motyvacijos struktūrą: supratimas, žinojimas, reikmė, papildo tiek socialiniai motyvai, emocijos, tiek visos visuomenės sąmonės formos, asmenybėje išugdytos mokslinės, filosofinės, religinės, ateistinės, politinės, estetiškos, visuomeninės pažiūros ir įsitikinimai, nukreipiantys ir koreguojantys elgseną. Jų sistema sudaro stabilų asmenybės požiūrį ir nuomonę, kurią verta laikyti motyvaccine dispozicija (pasirengimu, polinkiu vienaip ar kitaip elgtis (psichologijos žodynas, 1993), susidariusia informacijos pagrindu (Jovaiša, 2001).

Kolegijos studentams aktualūs yra ir tokie socialiniai motyvai (J. Pacevičius, 1996):

1. Valdžios motyvas – tai poreikis manipuliuoti kitais, juos valdyti. Asmuo išgyvena menkavertiškumo jausmą, suvokdamas savo silpnumą prieš pasaulį, kitus žmones. Šis motyvas yra įgimtas.
2. Pasiekimų motyvas – tai poreikis siekti daugiau, nei esi pasiekęs, dirbti pagal aukščiausius standartus. Keliamas tikslas turi būti aukštas, bei pasiekiamas.
3. Afiliacijos motyvas – žymi poreikį būti su žmonėmis, jaustis priimtam grupėje. Tokie asmenys pasižymi noru jausti, matyti pritariamą aplinkinių elgesį, kalbėti apie savo jausmus ir mokėjimas nuoširdžiai išklausti kitus.
4. Saugomo motyvas – tai poreikis apsaugoti save, sau artimus žmones nuo nemalonių darbinio gyvenimo atsitiktinumų, noras išgyventi situaciją, kurios gali trukdyti patenkinti svarbius poreikius.
5. Statuso motyvas – tai poreikis užimti tam tinkamą sau vietą grupėje, organizacijoje, visuomenėje.

Tokiu būdu, motyvacijos teorijų įvairovė rodo, koks sudėtingas ir kintantis reiškiny yra mokymosi motyvacija, priklausanti nuo daugelio skirtingų veiksnių. Mokymosi motyvacija padeda asmeniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti pastiprinimo ir kokio, aktualizuoja būtinas žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir pasekmėms. Motyvai, kaip mokymosi ar kitokios veiklos skatuliai, išskyla žmogaus sąmonėje, kai išorės objektai arba paties žmogaus veiksmai jam dėl kurių nors priežasčių pasidaro reikšmingi ir prasmingi. Mokymosi motyvai atskleidžia vidinę mokymosi logiką. Jų nežinant, negalima suprasti, kodėl studentas siekia arba nesiekia tikslo, negalima atspėti jo poelgio prasmės.

1.6. Mokymosi motyvaciją skatinantys ir slopinantys veiksniai

Skatinant studijuojančiųjų norą geriau mokytis būtina sudaryti sėkmės situacijas. Gerą mokymąsi skatina mokymąsi lemiantys veiksniai. Pedagogas Jovaiša L. (2001) pateikia tokius veiksnius lemiančius mokymąsi, o tuo pačiu mokymosi motyvaciją:

Psichologiniai veiksniai:

1. Nusiteikimas mokytis. Jis mobilizuoja, aktyvina pažinimo procesus, valią. Nusiteikimą mokytis palaiko sėkmės išgyvenimas, pasiekimų - gerų rezultatų - perspektyva. Nesėkmės vienus jaunuolius skatina pasitempti, kitus žlugdo, trečius daro abejingus. Nuolatinė nesėkmė keičia nuostatą gerai mokytis į nenorą mokytis, į priešišumą.

2. Stropumas glaudžiai susijęs su nusiteikimu mokytis. Ši nuostata skatina stropumą, kruopštumą, atsakingą mokymąsi ir darbą.

3. Charakteris - itin svarbus gero mokymosi veiksnys. Mokymuisi svarbūs valiniai charakterio bruožai. Jie lemia moksleivių veiklą, elgesį, gebėjimą kelti prasmingus tikslus, ieškoti racionalių veiklos būdų, drausmingumu, atkaklumu, išterme įveikiant sunkumus, principingumą, aktyvumą, susitelkimą, ryžtingumą.

4. Dėmesys. Svarbiausia kelti realius tikslus, skirti užduotis, kurios moksleiviams nėra nei per lengvos, nei per sunkios. Būtina užduotis individualizuoti, jas sunkinti ir pasiekti, kad visi išmoktų programos numatytus dalykus. Kilus sunkumams, padedama juos įveikti.

5. Pažinimo procesų aktyvumas. Aktyvinti suvokimo, atminties, mąstymo, vaizduotės procesus.

6. Atmintis. Gera atmintis ilgam fiksuoja vaizdinius, sąvokas, mintis, sprendimo būdus, tikslingus judesius, veiksmus.

7. Aktyvus mąstymas. Jis tobulina suvokimą, atmintį. Kad mąstymas būtų aktyvus, jį reikia skatinti. Abejonėmis, netikrumo, tikrumo, naujumo jausmais, probleminiais klausimais, mąstymo uždaviniais sužadiname motyvus, kurie duoda impulsą svarstyti, samprotauti.

8. Savarankiškumas.

9. Įgimti gabumai.

Fiziologiniai mokymosi veiksniai.

Socialiniai mokymosi veiksniai.

1. Šeimą. Jos ekonominės, kultūrinės sąlygos, tradicijos, dvasinio gyvenimo poreikiai, stilius formuoja kiekvieno nuostatas, interesus mokymuisi, pedagogams, mokykloms, sudaro tinkamas sąlygas mokytis, o kartais sužlugdo geriausias mokinių jėgas siekti išsilavinimo. Ypač svarbu sudaryti palankų kultūrinį klimatą, kad mokinys nuolat jaustų aplinkinių žmonių pagarbą mokslui, išsimokslinimui.

2. Nuolatinė darbo vieta.

3. Šeimos darna. Nedarniose šeimose vaikai nedrausmingi, mokosi silpniau.

4. Krašto gamybinė - kultūrinė situacija.

Pedagoginiai mokymosi veiksniai:

1. Teigiamos nuostatos, pareigos jausmo, motyvų sužadinimas kruopščiai, atsakingai vykdyti mokymosi užduotis.

2. Tikrumo jausmo, kad atliekami darbai bus teisingai, jautriai vertinami, sukūrimas.

3. Reikšmingų kiekvieno mokymosi pažangai užduočių skyrimas.

4. Pakankamai sunkių, įveikiamų užduočių skyrimas. Pasitikėjimo savimi jausmo palaikymas.

5. Mokymosi metodikos išmokymas.

6. Sistemingas, dėmesingas, nepriekabus kontroliavimas, savikontrolės įgūdžių išugdytas.

7. Stropumo, sistemingo mokymosi įpročių suformavimas.

8. Psichologinių, higieninių, socialinių sąlygų mokymuisi mokykloje, šeimoje, kitur sudarymas. Kitokią klasifikaciją pateikia Gage N. L., Berliner D. C. (1994). Šios pedagogės mokymosi veiksniai skirsto taip:

1. Veiksniai, susiję su besimokančiuoju.

2. Bendravimo poreikis. Turinčių stiprų bendravimo motyvą jaunuolių mokslo pažangumas aukštesnis tose grupėse, kur stipresnės bendrumo nuotaikos.

3. Valdžios poreikis.

4. Palankumo, pritarimo poreikis. Šiems asmenims lengviau galima kelti sąlygas, įkalbėti, jiems priimtini nuobodūs, monotoniški darbai.

5. Studijų turinio ir formos ypatybės.
6. Veiksniai, slypintys pedagogo asmenybėje, bendravimo su studentais ir mokymo(si) ypatybės.
7. Akademinės situacijos.
8. Mikrosocialinė aplinka.
9. Makroaplinka.

10. Santykis tarp motyvų ir mokymosi veiklos sėkmės galimybių atspindi studijuojančio išgyvenimais. Kuo motyvacija brandesnė, tuo emocijos santūresnės. Sėkmingam, sparčiam mokymuisi būtinas emocinis komfortas, emocijų sanakaupa. Tai mažas jaudinimasis, susijęs su konkrečiu noru pasiekti tikslą, atsakingumas, pasitikėjimas jėgomis, tikėjimas sėkme, abejojimas, žadinantis mąstymo, veiksmų savikontrolę, vidinis atlikimo, išmokimo džiaugsmas.

Vienas iš mokymąsį lemiančių veiksnių yra sugebėjimai, padedantys sėkmingai atlikti veiklą, sužinoti, išmokti, įgyti įgūdžių. Taip pat svarbus intelektas t. y. sumanumas, protingumas, sugebėjimas spręsti problemas, greitai perprasti, pasimokyti iš patirties. Jis susijęs su emocijomis, jutiminiais, bendravimo sugebėjimais, įgūdžiais. Proto požymiai; sąmoningumas, tikslingumas, loginis neprieštarinumas, vertingumas. Nuo mokslumo priklauso, kaip sparčiai, lengvai mokydamasis įgyja žinių, mokėjimų, įgūdžių. Mokslumą rodo asmens aktyvus pažinimo lygis. Nuo mokymo medžiagos, metodo priklauso imlumas, darbingumas. Jo sugebėjimai tobulėja aktyviai, savarankiškai veikiant išsąmoninant. Sugebėjimų tobulėjimas glaudžiai susijęs su poreikiais, polinkiais, interesais. Sugebėjimus lavinti trukdo nuovargis, neįveikiamos užduotys, neigiama nuomonė apie jį dominančius dalykus. Tiek nepažangiems, tiek gabiems studentams reikalinga pagalba. Gabiems studentams turime ugdyti pasitikėjimą savimi, sugebėjimą įvertinti savo, kitų privalumus, trūkumus, intelektualinį smalsumą, pasirengimą tyrinėti, pagarbą, atidumą, kantrybę, mokyti bendradarbiauti.

Daug apie veiksnius, lemiančius mokymąsį rašė Vaitkevičius J. (1981). Jis teigia, kad jaunuolį ugdo visi jo asmenybę veikiantys faktoriai švietimo institucijoje, ir už jos sienų. Lemiamas asmenybės vystymosi veiksnys yra aktyvi veikla, santykiai su aplinka, noras mokytis, dirbti, pastangos įdėtos į tą veiklą, o interesas siejamas su pažintine veikla. Interesas suprantamas kaip pastovus asmenybės nusistatymas atitinkamo tikrovės objekto, asmenybei reikšmingos, emociškai patrauklios veiklos atžvilgiu. Ji skatina veikti, gyventi, tobulėti, teikia jėgų, turtinančių vidinį pasaulį. Interesų visuma sudaro asmenybės nuostatų, jos kryptingumo pagrindą, apibūdina, kaip visuomenės nario vertę.

Siekiant sudaryti kuo palankesnes sąlygas sėkmei patirti gali padėti Teresevičienės M. , Gedvilienės G. (2000) pasiūlytas mokymasis bendradarbiaujant. Jos teigia, kad mokymasis

komandomis paremtas individualia atsakomybe, vienodomis sąlygomis siekti sėkmės ir komandos skatinimu - apdovanojimu. Tam tinka komandiniai žaidimai - varžybos. Tada tiek menkų gebėjimų, tiek gabūs asmenys turi vienodas galimybes siekti sėkmės.

Jensen E. (2001) nurodo tokius sėkmės komponentus:

1. Sensoriškai turtinga aplinka.
2. Studijuojančiojo pasirengimas ir priemonės jam paveikti.
3. Įvairūs mokymosi stiliai, rėmimasis įvairiais protiniais gebėjimais.
4. Į besimokantįjį sutelktas mokymas.
5. Teigiamas poveikis.
6. Įtrauktos į mokymą emocijos.
7. "Suorkestruotas" mokymasis.

Tokiu būdu, motyvacijos sfera – patvarių, hierarchiniais ryšiais susijusių ir asmenybės kryptingumą išreiškiančių, motyvų visuma. Motyvacijos sfera apibūdinama trimis parametrais: hierarchiškumu, lankstumu ir išsivystymu.

Išsivystymas suprantamas kaip kokybinė motyvų įvairovė; kuo įvairesni motyvai, tuo labiau išsivysčiusi motyvacinė sfera. Labiau išsivysčiusia laikoma ta motyvacijos sfera, kurioje kyla daugiau motyvų atliekant tą patį veiksmą.

Motyvacijos sfera hierarchiškai yra sutvarkyta – susijusi vienais ar kitais ryšiais. Motyvacijos sfera gana įvairi: vieni motyvai joje stipresni, kiti – silpnesni. Tačiau įvairumas sąlygiškas: motyvacijos struktūra dinamiška, kintanti – asmenybės socializacijos procese motyvacijos sfera vystosi (Rupšienė, 2000).

Labiausiai įsitvirtinusi yra A. Maslow poreikių hierarchija, kuria dažniausiai grindžiamas motyvacijos procesas kaip tam tikra struktūra.

2. BŪSIMŪJŲ PEDAGOGŲ – KOLEGIJOS STUDENTŲ – MOKYMOSI MOTYVACIJOS TYRIMAS

1.1 Tyrimo organizavimas ir metodika

Tyrimo tikslas – remiantis tyrimų duomenimis išanalizuoti Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją, ją skatinančius ir slopinančius veiksnius.

Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro:

1. Mokslinės literatūros - psichologinės, pedagoginės, filosofinės bei kitos, susijusios su darbo tema, analizė.
2. Kiekybinis tyrimas – anketinės apklausos metodas, padėjęs išsiaiškinti būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją Žemaitijos kolegijoje Telšių menų ir pedagogikos fakultete.
3. Rezultatų analizė, paremta statistinės analizės metodais. Duomenys apdoroti Microsoft Office Excel 2003 kompiuterine programa.

Tyrimo metodo pasirinkimo pagrindimas

Igyvendinant tyrimo uždavinius buvo panaudotas kiekybinis tyrimas. Visi tiriamieji buvo apklausti anketavimo būdu. Šis metodas pasirinktas todėl, kad jo pagalba galima gauti išsamią kiekybinę informaciją. Tyrimas buvo atliktas 2007 m. sausio mėn. Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakultete.

Apklausiant respondentus buvo naudojamos skirtingos anketos. Studentams buvo išdalinta 191 anketa (atsakymų sulaukta iš visų), pedagogams 30 (atsakymų sulaukta iš visų). Per apklausą buvo laikomasi visų anonimiškumo principų. Duomenų rinkimo laikas truko 2 mėnesius. Studentų anketą sudarė 14 klausimų (žr. 1 priedą). Dėstytojų anketą sudarė taip pat 14 klausimų (žr. 2 priedą) Empirinai duomenys buvo apdoroti Microsoft Excel programa.

Tyrimo bazė

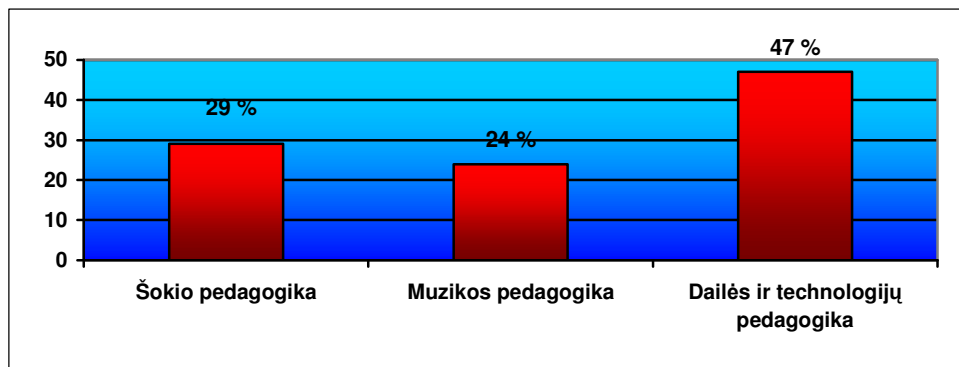
Siekiant nustatyti studentų mokymosi motyvaciją, tyrime dalyvavo dvi respondentų grupės :

1 etape dalyvavo Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto 1- 4 kurso Šokio pedagogikos, Muzikos pedagogikos, Dailės ir technologijų pedagogikos specialybių studentai,

2 etape – Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto dėstytojai.

Tiriamųjų charakteristika.

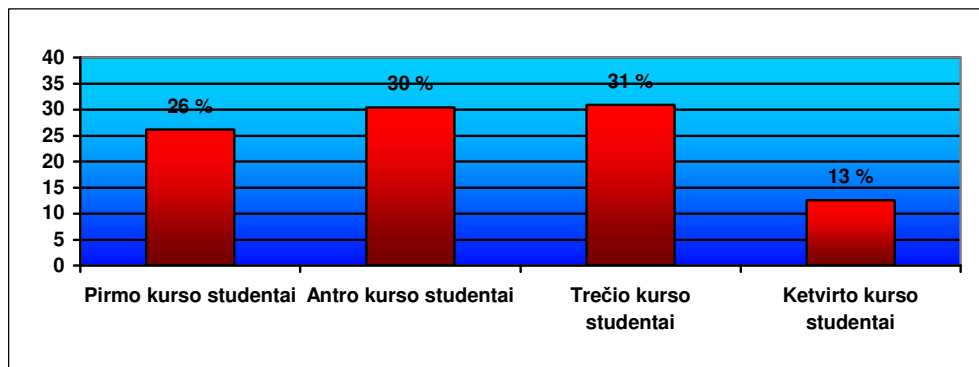
Apklausoje dalyvavo Šokio pedagogikos, Muzikos pedagogikos, Dailės ir technologijų pedagogikos studijų programų studentai. Pagal studentų skaičių ir specialybes respondentai pasiskirstė taip: (žr.1 pav.).

1 pav. Tyrime dalyvavusių studentų imties charakteristika pagal specialybes (n= 191)

Iš diagramos matome, jog Dailės ir technologijų pedagogikos studentų fakultete yra daugiausiai, jie sudaro 47% visų studentų, gal todėl, kad yra keturi kursai šioje studijų programoje, nes Šokio ir Muzikos pedagogikos studijų programoje yra trys kursai. Šiek tiek mažiau yra Šokio pedagogikos studijų programos studentų, jie sudaro 29%, ir Muzikos pedagogikos studijų programoje mokosi 24 % visų studentų.

Tyrime dalyvavo keturių kursų studentai. Respondentai pagal kursus pasiskirstė taip: (žr. 2 pav.).

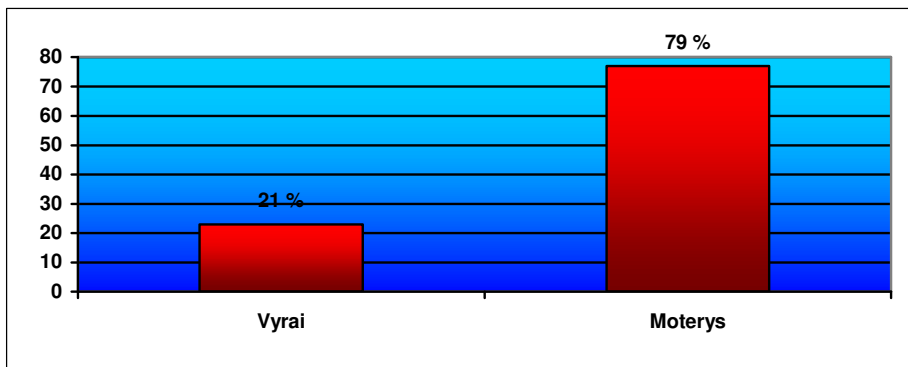

2 pav. Tyrime dalyvavusių studentų imties charakteristika pagal kursus (n= 191)

Apklausoje dalyvavo pirmo, antro, trečio ir ketvirto kurso studentai. Pirmo kurso 50 studentų (šokio pedagogikos, muzikos pedagogikos, dailės ir technologijų pedagogikos), antro kurso 58 studentai (šokio pedagogikos, muzikos pedagogikos, dailės ir technologijų pedagogikos),

trečio kurso 59 studentai (šokio pedagogikos, muzikos pedagogikos, dailės ir technologijų pedagogikos), ketvirto kurso 24 studentai (dailės ir technologijų pedagogikos) (žr. 2 pav. kuris išreikštas procentais).

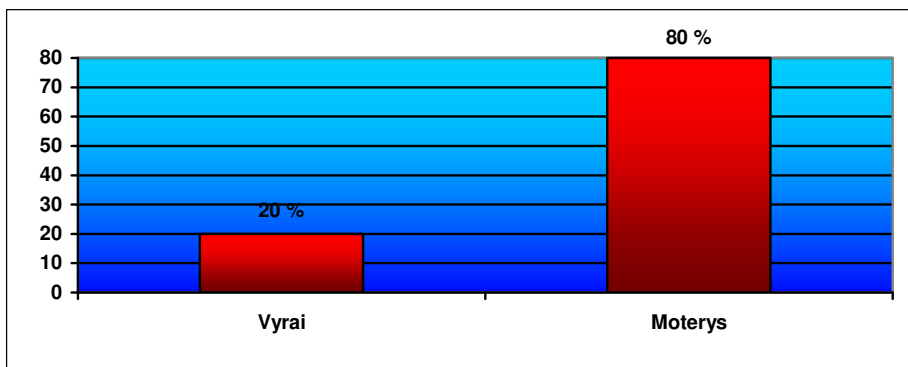
Tyrimo dalyvavo 191 fakulteto studentas. Pagal lytį respondentai pasiskirstė taip: (žr. 3 pav.).

3 pav. Tyrimo dalyvavusių studentų imties charakteristika pagal lytį (n= 191)

Apklausoje dalyvavo 191 studentas, iš kurių yra 43 vaikinai ir 148 merginos. Daugumą respondentų sudaro: studentės - 79% ir studentai – 21% (žr. 3 pav.). Iš gautų duomenų matome, kad vyrų yra labai mažai.

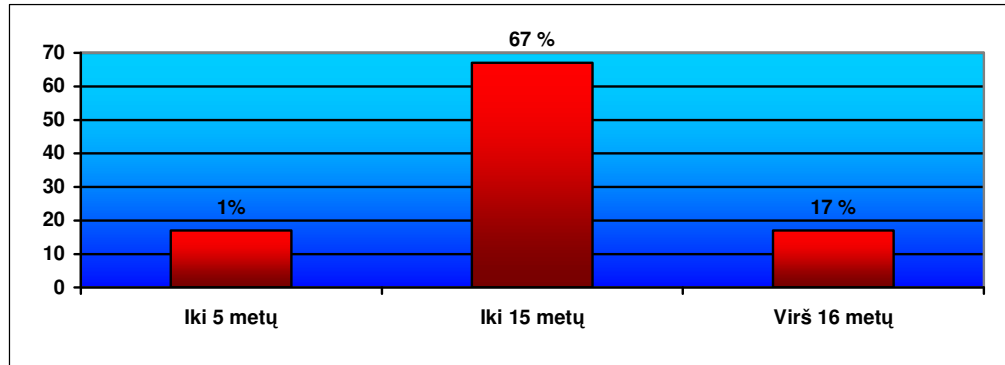
Antrame apklausos etape dalyvavo 30 fakulteto dėstytojų. Kitame paveikslėlyje atsispindi tyrimo dalyvavusių pedagogų pasiskirstymas pagal lytį (žr. 4 pav).

4pav. Tyrimo dalyvavusių pedagogų imties charakteristika pagal lytį (n= 30)

Kolegijos pedagogai dėsto šokio pedagogikos, muzikos pedagogikos, dailės ir technologijų pedagogikos studijų programose. Dauguma respondentų – moterys 80% ir vyrų, tik penktadalis visų apklaustųjų respondentų 20% (žr. 4 pav.)

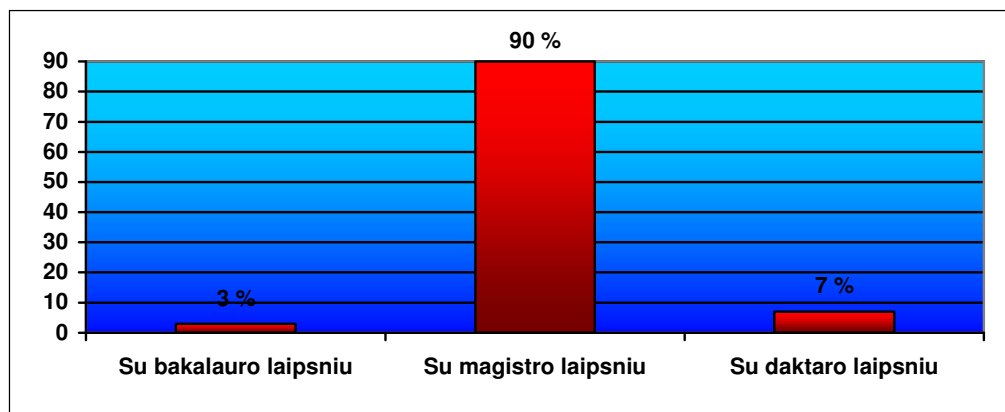
Pagal turimą pedagoginį stažą respondentai pasiskirtė taip: (žr. 5 pav).

5 pav. Tyrime dalyvavusių pedagogų imties charakteristika pagal pedagoginio darbo stažą (n= 30)

Anketa dėstytojams ir studentams. Ją sudaro 14 klausimų (žr. 1 ir 2 priedą). Šia apklausa buvo siekiama išsiaiškinti dėstytojų nuomonę apie studentų mokymosi motyvaciją, slopinančius ir skatinančius veiksnius ir pačių studentų nuomonę apie jų mokymosi motyvaciją Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakultete.

Dėstytojų, kurių pedagoginis stažas iki 5 metų yra 17%, daugiausia respondentų yra su pedagoginiu stažu iki 15 metų – 67%, ir 7% apklaustųjų respondentų, kurių pedagoginis darbo stažas yra virš 16 metų (žr. 5 pav.).

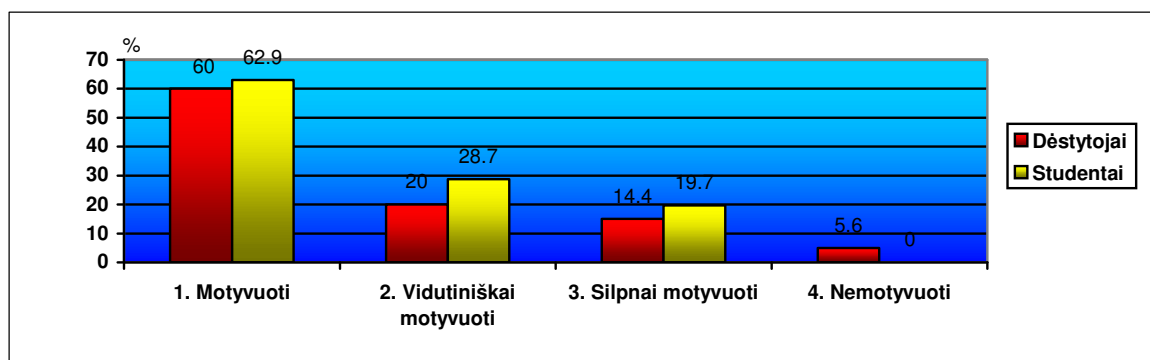
6 pav. Tyrime dalyvavusių pedagogų imties charakteristika pagal turimą kvalifikacijos laipsnį (n= 30)

Kaip rodo šio paveikslo duomenys, matome, jog daugiausia apklaustųjų respondentų - 90% turi magistro laipsnį, 3% respondentų turi bakalauro laipsnį, ir 7% visų apklaustųjų respondentų turi daktaro laipsnį (žr. 6 pav.).

2.2. Būsimųjų pedagogų mokymosi motyvacijos raiškos apibūdinimas

2.2.1. Kolegijos studentų požiūrio į mokymąsi analizė

Vienas iš esminių veiksnių, lemiančių studentų mokymosi sėkmę yra mokymosi motyvacija. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad šio faktoriaus reikšmę supranta ir patys studentai. Jie vienareikšmiškai priskiria save konkrečiam mokymosi motyvacijos lygiui (žr. 7 pav.).

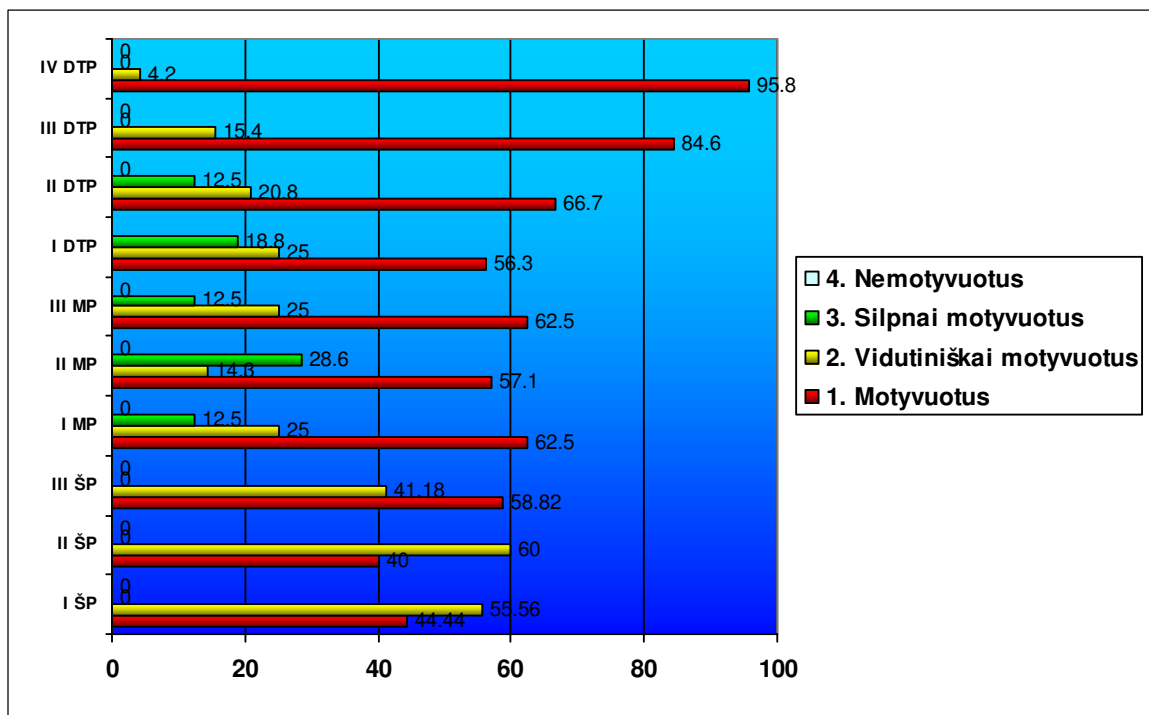

7 pav. Studentų požiūris į mokymąsi (n= 191)

Iš pateiktų duomenų matome, kad 62,9% visų studentų save priskyrė motyvuotai studentų grupei, 28,7 %, priskyrė vidutiniškai motyvuotiems, 19,7% priskyrė silpnai motyvuotiems, ir nemotyvuotos studentų grupės nepasirinko nė vienas studentas. Panašiai atsakė ir kita respondentų – dėstytojų grupė. Motyvuotai studentų grupei dėstytojai priskyrė 60% visų studentų, 20% visų studentų buvo įvardinti, kaip vidutiniškai motyvuoti, 14,4%, studentų priskyrė silpnai motyvuotai studentų grupei, ir nemotyvuotai studentų grupei išskyrė 5,6%. Kaip rodo tyrimo rezultatai, studentai yra kritiškesni savęs vertinimo aspektu.

Ryškesnę motyvacijos lygmens dinamiką galime stebėti pagal studijų kursus ir atskiras specialybes. Didžiausią mokymosi motyvaciją turi trečiųjų ir ketvirtųjų kursų studentai (žr. 8 pav.). Aukščiausią lygį – Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės aukštesniųjų kursų studentai. Tai sąlygoja tokios priežastys: noras tapti kvalifikuotu pedagogu, turėti aukštąjį išsilavinimą, darbdavio įtaka, žinomas atlyginimo dydis, noras įgyti daugiau žinių, nenoras mokėti už mokslą.

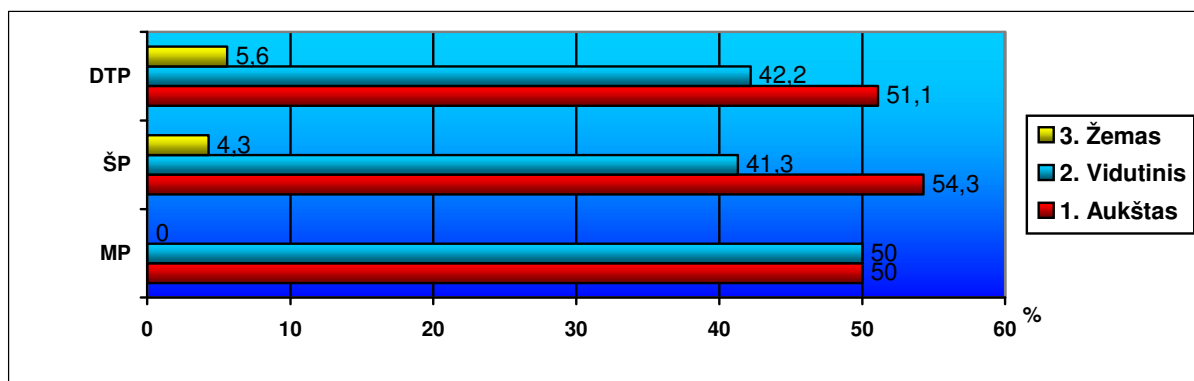

8 pav. Studentų mokymosi motyvacijos lygiai (n =191)

Kolegijos studentų mokymosi motyvacijos lygių lyginamoji analizė pagal specialybes ir kursus parodė, kad nemotyvuotųjų studentų grupei savęs nepriskiria nė vienas.

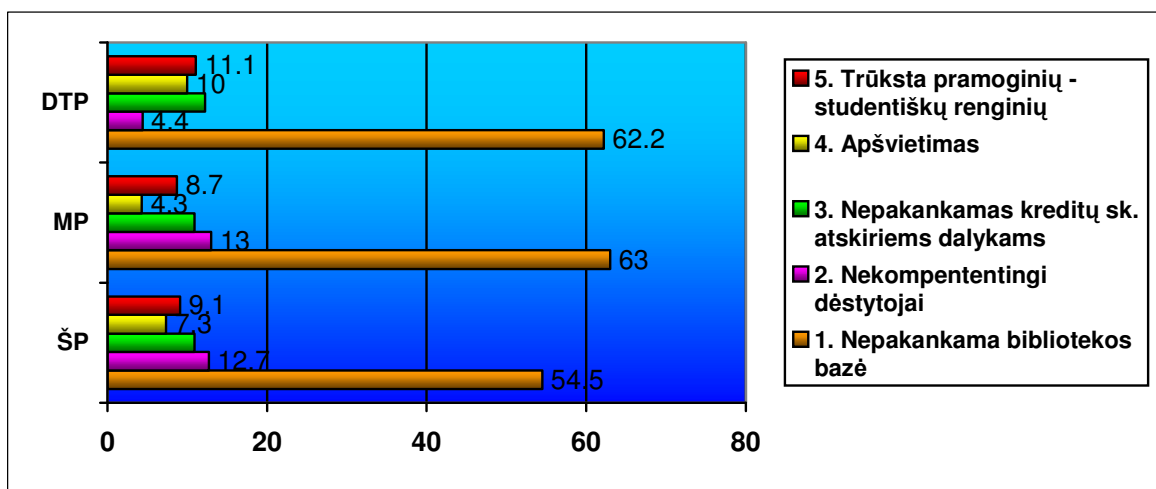
Dar vienas labai svarbus lemiantis veiksnys sudentų mokymosi motyvacijai – studentų pažangumas. Pagal šį veiksniį studentai pasiskirstė taip: (žr. 9 pav.).

9 pav. Studentų pažangumas (n= 191)

Daugiau nei pusė apklaustųjų respondentų turi aukštą mokymosi pažangumą. Muzikos pedagogikos studentai atsakė 50%, Šokio pedagogikos studentai pažymėjo 54,3%, ir Dailės ir technologijų pedagogikos studentai atsakė 51,1%. Žemo mokymosi pažangumo yra tik Šokio pedagogikos studentų - 4,3%, ir Dailės ir technologijų pedagogikos studentų - 5,6%. Tokios situacijos priežastis įvardija patys studentai (žr. 10 pav.). Iš esmės studentai yra kryptingai orientuoti į profesinės kvalifikacijos įgyjimą. (žr. 9 pav.).

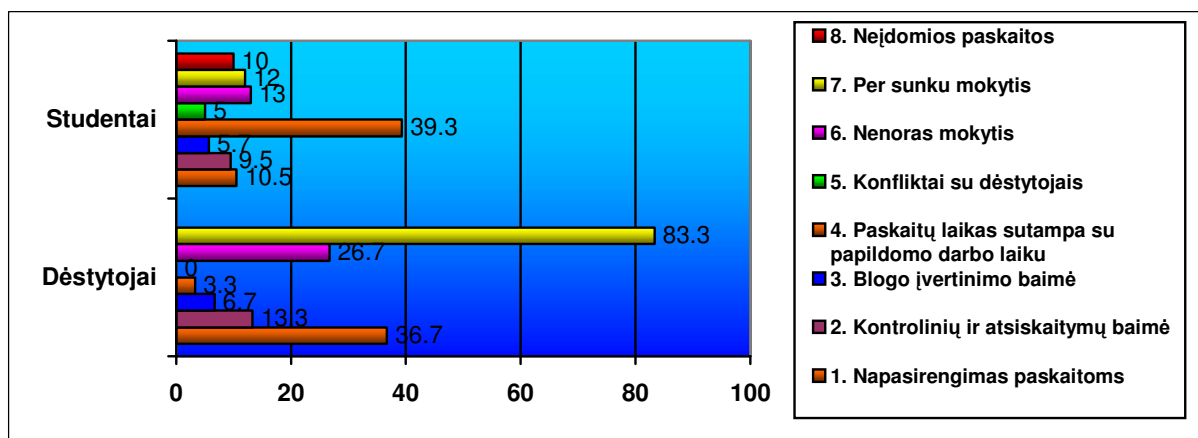
Studentų mokymosi motyvaciją slopina jų nenoras mokytis (žr. 10 pav.).

10 pav. Mokymosi aplinkų veiksniai, skatinantys studentų nenorą mokytis

Studentų apklausos rezultatų analizė parodė, kad didžiausia fakulteto problema – nepakankama bibliotekos bazė. Šią problemą nurodė 63%. Muzikos pedagogikos specialybės studentų, 62,2%. Dailės ir technologijų pedagogikos studentų, 54,5% – Šokio pedagogikos specialybės studentų. Kiti veiksniai – trūksta pramoginių studentišκών renginių, prastas apšvietimas, nekompetentingi dėstytojai, nepakankamas kreditų skaičius atskiriems dalykams.

Viena esminių studentų žemos motyvacijos priežasčių yra paskaitų praleidinėjimas (žr. 11 pav.). Šiuo požiūriu dėstytojų ir studentų nuomonės skiriasi.

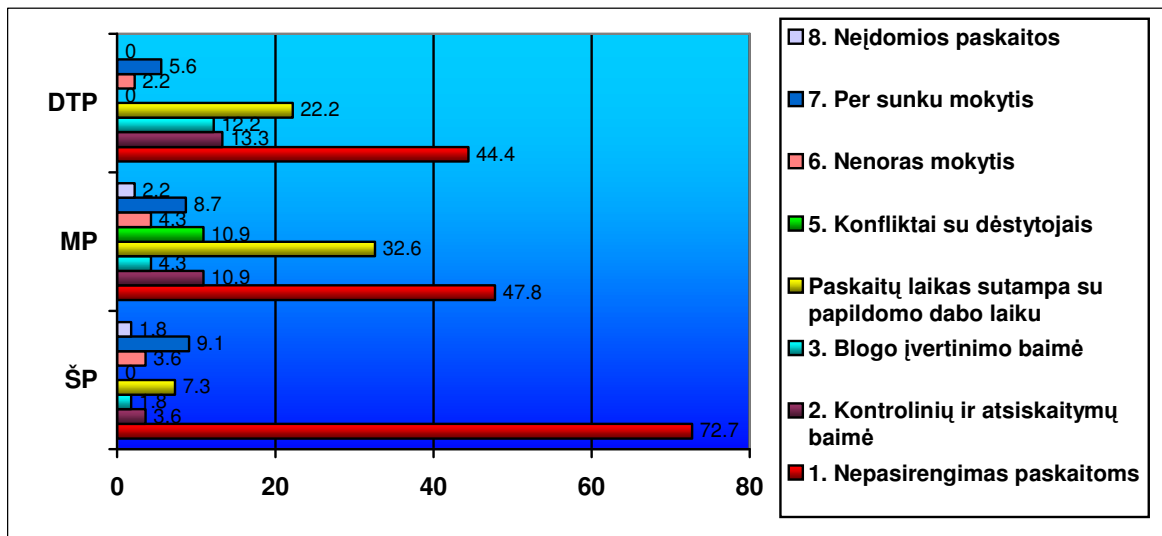

11 pav. Studentų pagrindinės paskaitų praleidinėjimo priežastys

Dėstytojų nuomone, esminė paskaitų praleidinėjimo priežastis – per sunku mokytis. Taip mano net 83,3% respondentų. Kiti veiksniai pasiskirstė taip: paskaitų laikas sutampa su darbo laiku ir nenoras mokytis.

Studentai esmine paskaitų praleidinėjimo priežastimi laiko nepatogų paskaitų laiką, nes jis sutampa su darbo laiku 39,3%. Kitos daug mažesnės priežastys – nenoras mokytis, per sunku mokytis ir nepasirengimas paskaitoms.

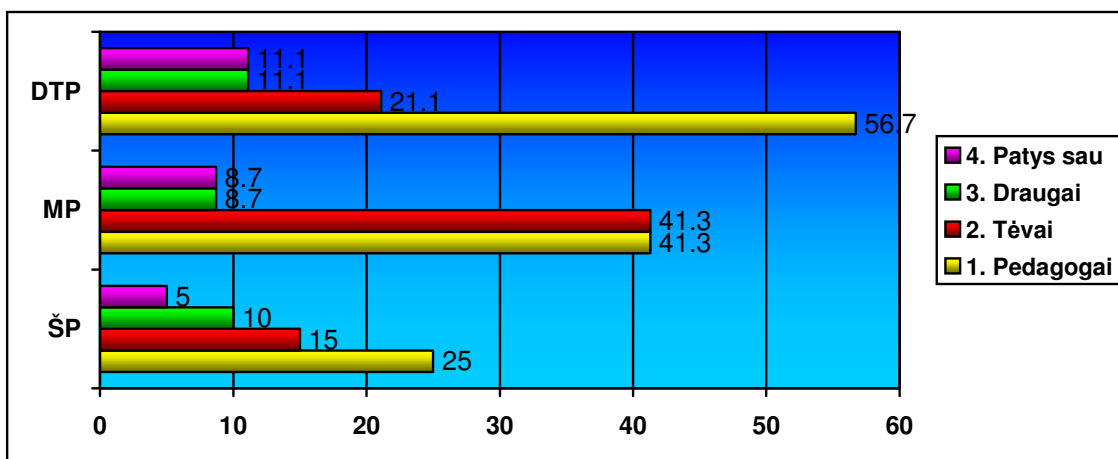
Galima kalbėti ir apie studentų požiūrį į paskaitų praleidinėjimą pagal atskiras studijų programas (žr. 12 pav.).

12 pav. Studentų pagrindinės paskaitų praleidinėjimo priežastys

Pirmoji ir esmingiausia priežastis – studentų nepasirengimas paskaitoms, ypač ji būdinga Šokio pedagogikos specialybės studentams - 72,7%; Muzikos pedagogikos specialybės studentams – 47,8%, Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentams – 22,2%. Matyt tai sąlygoja jų užduočių atlikimo specifiškumas. Kaip jau ir buvo akcentuota, svarbi priežastis - studijų ir darbo laiko sutapimas. Ši faktą dažniausiai akcentuoja Muzikos pedagogikos specialybės studentai. Kontrolinių ir atsiskaitymų baimė aktualiausia Dailės ir technologijų pedagogikos ir Muzikos pedagogikos specialybių studentams.

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad realiausios pagalbos mokymosi procese studentai tikisi iš pedagogų – tai akcentavo, kas antras Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentas, vos ne pusė Muzikos pedagogikos specialybės studentų ir ketvirtadalis Šokio pedagogikos specialybės studentų (žr. 13 pav.).

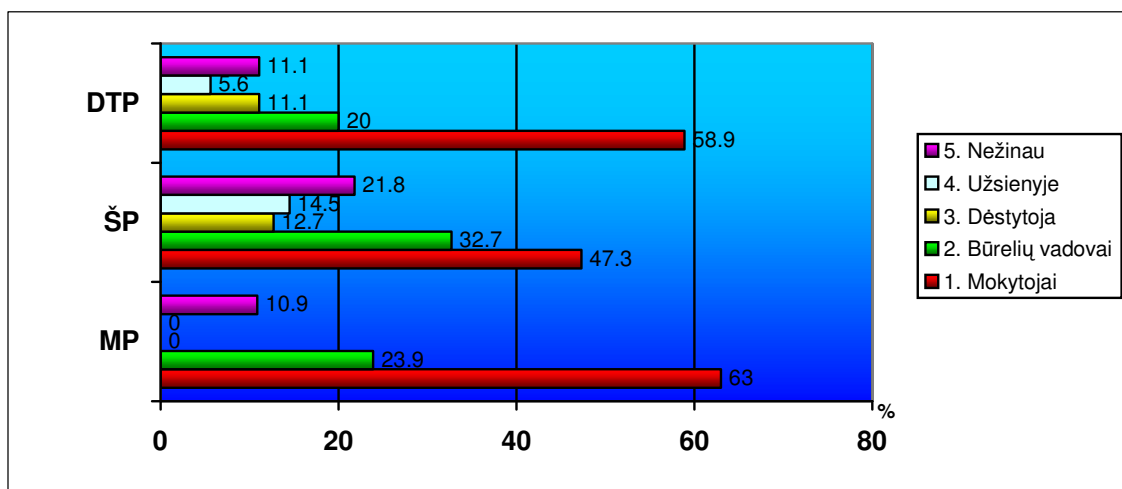

13 pav. Pagalba mokymosi procese (n =191)

Buvo netikėta, kad studentai, matyt pagrįstai tikisi ir tėvų pagalbos, kuri, Muzikos pedagogikos specialybės studentų nuomone yra tiek pat svarbi, kaip ir pedagogų. O draugų parama ir savo pačių galimybės sutampa Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės ir Muzikos pedagogikos specialybės reitinguose (8,7%. ir 11,1%), kiek skiriasi pas Šokio pedagogikos specialybės – 5%. ir 10%. Kolegijos administracijai ir dėstytojams reikėtų orientotis į šių veiksmų tobulinimą.

2.2.2. Profesinės krajeros galimybių įtaka mokymosi motyvacijai

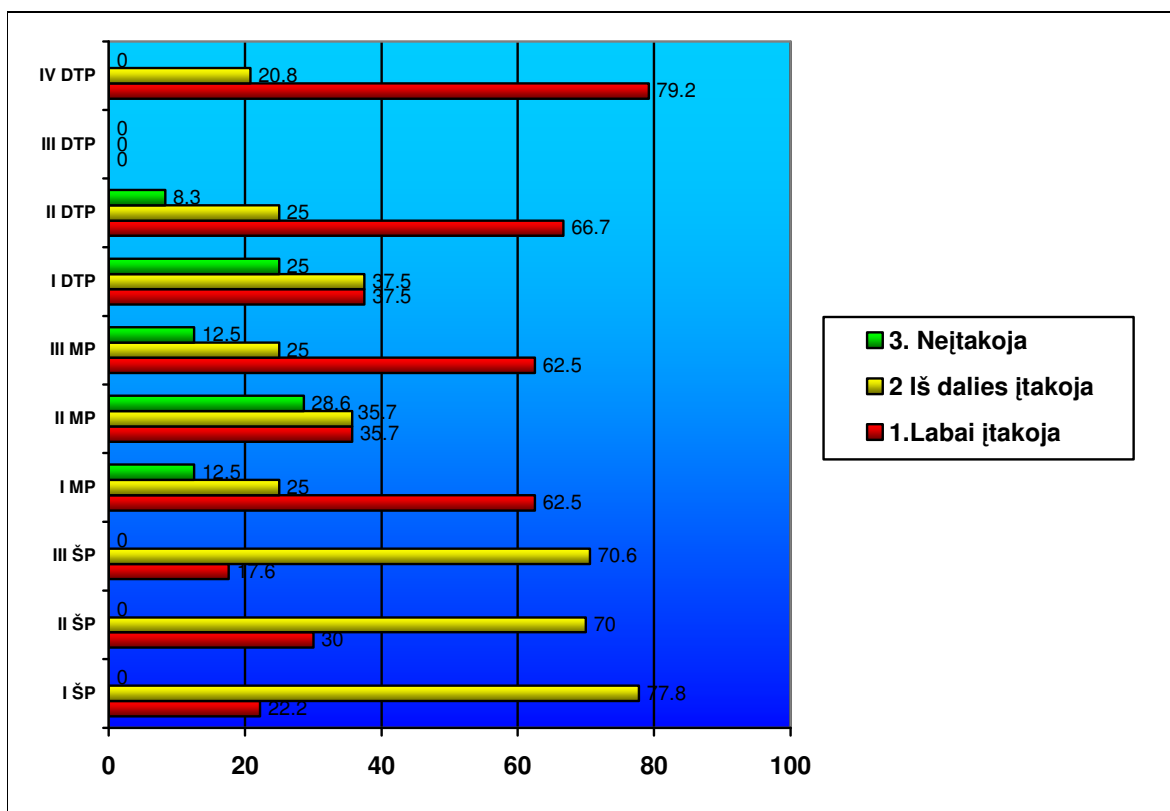
Stipriausias veiksnys, įtakoiantys studentų mokymosi motyvacija yra jo profesinės karjeros galimybės. Studentų požiūrį į savo būsimą karjerą parodo tyrimo duomenys, pateikti 14 pav.

14 pav. Studentų profesinės karjeros vaizdinys (n= 191)

Iš paveiksle pateiktų duomenų akivaizdžiai matome, kad didžioji dauguma studentų save po studijų išvaizduoja dirbančiais mokytojais bendrojo lavinimo mokyklose. Taip teigė Muzikos pedagogikos studentai - 63%, Šokio pedagogikos studijų programos studentai - 47,3%, dailės ir technologijų pedagogikos studentai - 58,9%. Šokio pedagogikos ir Muzikos pedagogikos studentai rašė ir apie tai, jog gali išvykti į užsienį po studijų. Savo ateities nemato Lietuvoje dalis Šokio pedagogikos studentų - 15,5%, ir Dailės ir technologijų pedagogikos studentų - 5,6%.

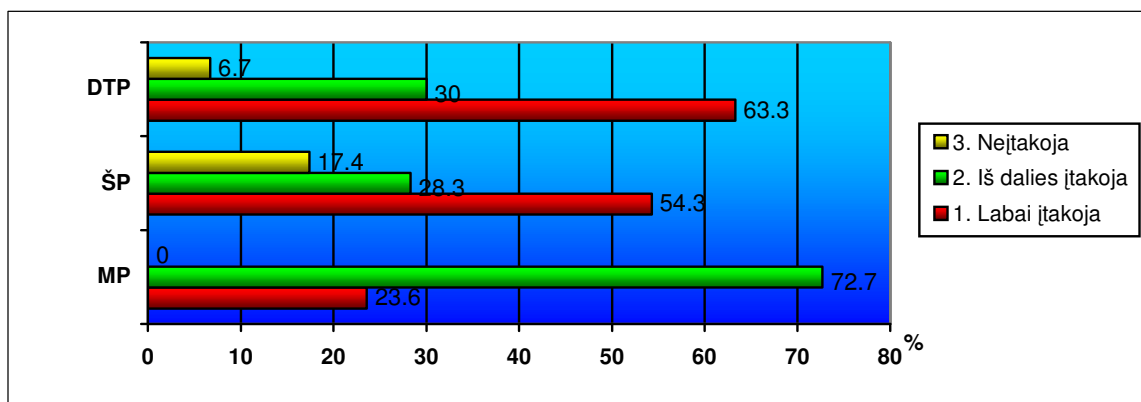
Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti, kaip noras įgyti vieną ar kitą profesiją skatina studentų mokymąsi (žr. 15 pav.).

15. Profesinės karjeros galimybių įtaka mokymosi motyvacijai (n= 191)

Iš paveikslėlio matome, kad labiausiai įtakoja Dailės ir technologijų pedagogikos ketvirto kurso studentus - 79,2%. Taip pat panašiais rodikliais neatsilieka ir trečio kurso Muzikos pedagogikos studentai – 62,5% ir pirmo kurso Muzikos pedagogikos specialybės studentai, kurie taip pat skyrė – 62,5%. Kaip matome, trečio kurso Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentai neįvardijo nei vieno pasirinkimo (žr. 15 pav.).

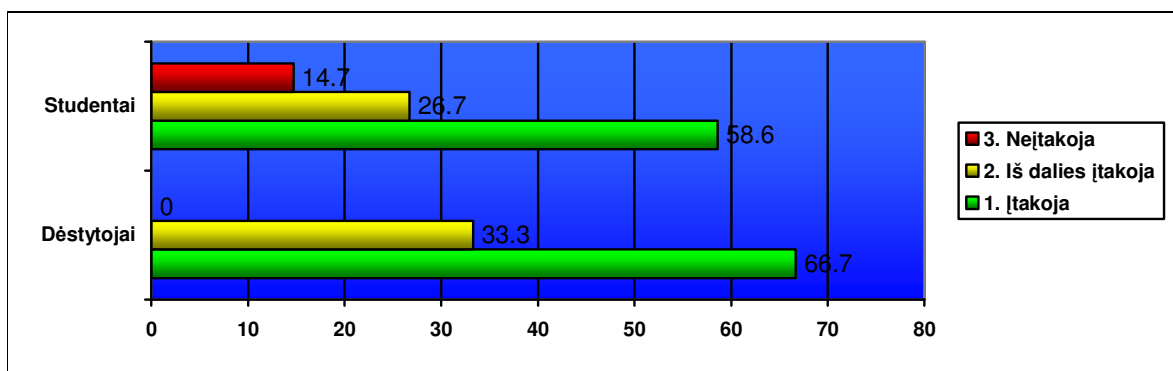
Pagal specialybes respondentai pasiskirstė taip (žr. 16 pav.).

16 pav. Profesinės karjeros galimybių įtaka mokymosi motyvacijai (n= 191)

Atlikto tyrimo duomenų analizė rodo, kad profesinės karjeros galimybės 72,7% Muzikos pedagogikos studentų motyvaciją iš dalies įtakoja, ir 23,6 % studentų labai įtakoja. Labai įtakoja profesinės karjeros galimybės Dailės ir technologijų pedagogikos studentus, jie skyrė 63,3 %, kai tuo tarpu Muzikos pedagogikos studijų programos studentai skyrė tik 23,6%.

Dėstytojų ir studentų požiūrių lyginamąją analizę atspindi 17 pav.

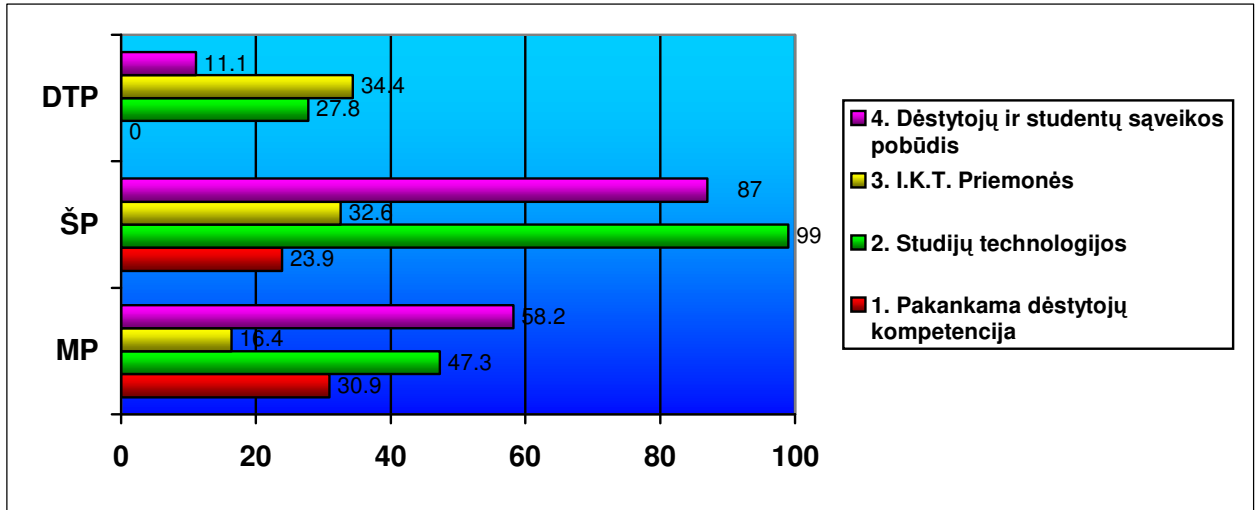
17 pav. Dėstytojų ir studentų požiūriai į studentų profesinę karjerą

Ir dėstytojų, ir studentų požiūriai į profesinės karjeros ir mokymosi motyvacijos sąsajas iš esmės sutampa.. Ir vieni, ir kiti akcentuoja didelę karjeros įtaka mokymosi motyvacijai; dėstytojai – 66,7%, studentai – 58,6%. Kad įtakoja perpus mažiau teigia ir dėstytojai – 33,3%, ir studentai – 26,7%. Vienintelis skirtumas – 14,7%. studentų neigiamas požiūris į šių veiksnių ryšį,

Taigi, studijų procese vyksta sėkmingas studijų proceso dalyvių bendradarbiavimas, nes požiūryje į daugelį motyvaciją skatinančių veiksnių abiejų respondentų grupių nuomonės sutampa.

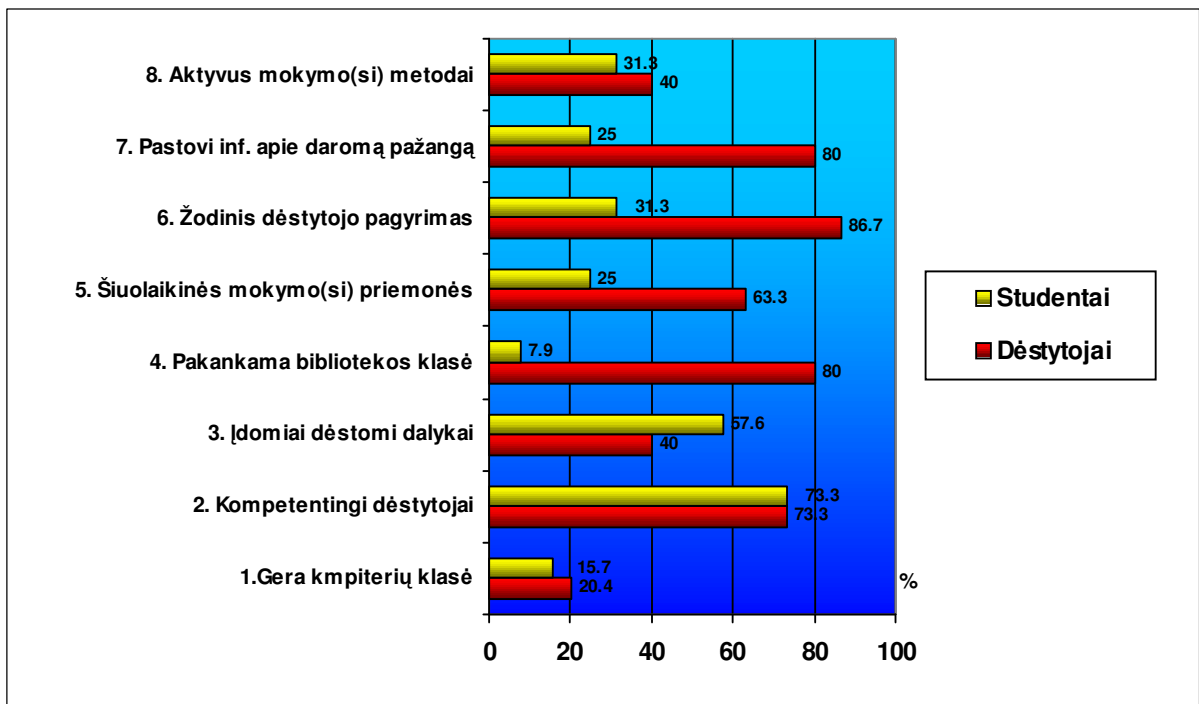
2. 3. Studentų motyvaciją skatinančių ir slopinančių veiksnių analizė

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti studentų – būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją skatinančius ir slopinančius veiksnius. Studentų požiūris į šią problemą pateiktas (žr. 18 pav.).

18 pav. Studentų mokymosi motyvaciją skatinantys veiksniai (n= 191)

Atlikto tyrimo duomenų analizė leidžia daryti išvadą apie tai, kad technologijomis ir metodais yra patenkinta dauguma respondentų, ypač šį veiksnį pažymėjo Šokio pedagogikos studijų programos studentai - 99%. Kitų specialybių studentai šiam veiksniumi skyrė mažiau dėmesio. Muzikos pedagogikos specialybės studentai studijų technologijomis patenkinti 47,3%, apklaustų respondentų, Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentai skyrė tik 28%. Iš paveikslo matyti, kaip netolygiai tarp specialybių yra pasiskirstę vienas iš motyvaciją skatinančių veiksnių – „Dėstytojų ir studentų sąveikos pobūdis“. Daug dėmesio šiam veiksniumi skyrė Šokio pedagogikos specialybės studentai - 87%, Muzikos pedagogikos studijų programos studentai skyrė 58,2%, Dailės ir technologijų pedagogikos studentai atsakė vos 11,1%.

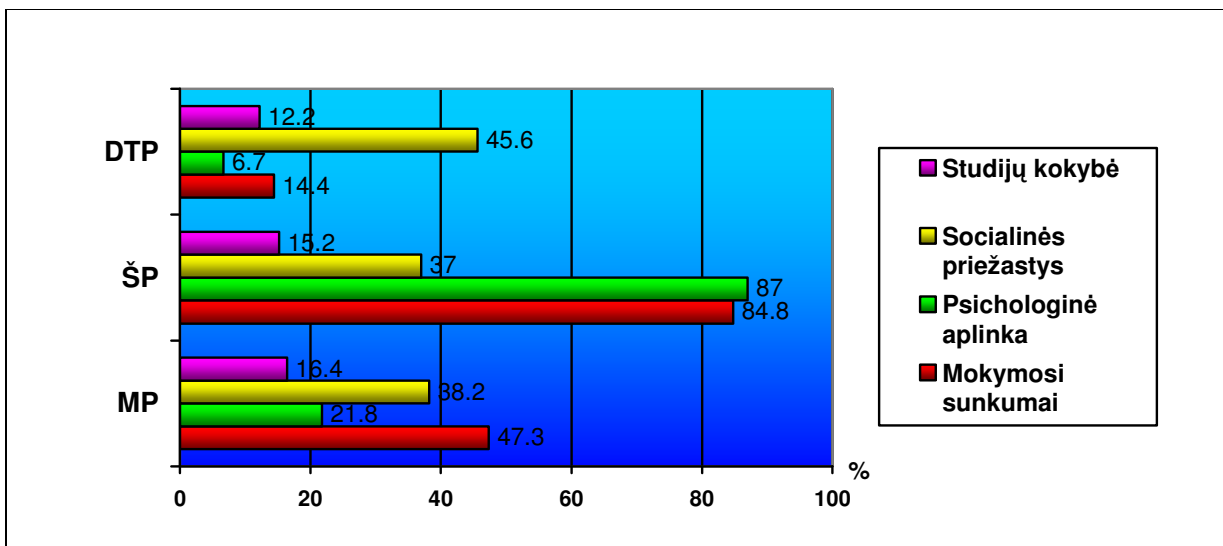
19 pav. Mokymosi aplinkų veiksniai, skatinantys studentų mokymosi motyvaciją (n= 221)

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad mokymosi motyvaciją skatinančių veiksnių vertinimas dėstytojų ir studentų požiūriu iš esmės skiriasi. Respondentai vienareikšmiškai vertina tik vieną motyvaciją įtakojantį veiksni – dėstytojų kompetenciją - 73,3%. Daugiausiai respondentų – dėstytojų - 86,7% pasirinko žodinį dėstytojo pagyrimą, kaip vieną iš esminių veiksnių, o studentų pasirinkimo procentas ties šiuo veiksnio palyginus žemas – 31,3%. Taip pat dauguma dėstytojų pasirinko kitus skatinančius veiksnius, kaip pakankama bibliotekos bazė – 80%, pastovi informacija apie daromą pažangą - 80%, nors šiems veiksniams studentai skyrė labai mažai dėmesio - pakankama bibliotekos bazė sudarė vos 7,9%, pastovi informacija apie daromą pažangą surinko 25%. Tai rodo, kad studentai ir dėstytojai linkę įvardinti skirtingus mokymosi aplinkos veiksnius, lemiančius studentų mokymosi motyvaciją. Dėstytojai akcentuoja studijų proceso organizavimo ir mokymo(si) aplinkų veiksnius, studentai – dėstytojo kompetenciją ir įdomiai dėstomus dalykus. „Pakankama dėstytojų kompetencija“ - vienas iš esminių mokymosi motyvaciją skatinančių veiksnių. Šį veiksni pažymėjo tik dviejų specialybių studentai, tai: Muzikos pedagogikos studijų programos studentai, kurie skyrė 30,9%, ir Šokio pedagogikos specialybės studentai - 23,9%. Kaip matome šiame paveiksle, Dailės ir technologijų pedagogikos studentai šiam veiksnio neskyrė prioriteto ir nepažymėjo jo išvis.

Iš esmės, studijų proceso organizavimas Žemaitijos kolegijoje ir studentų, ir dėstytojų vertinamas teigiamai. Matyt, todėl yra įvardijama nedaug veiksnių, skatinančių studentų nenorą mokytis (žr.20 pav.).

Studentų mokymosi motyvaciją slopinantys veiksniai pasiskirstė pagal procentus taip: (žr.20 pav.).

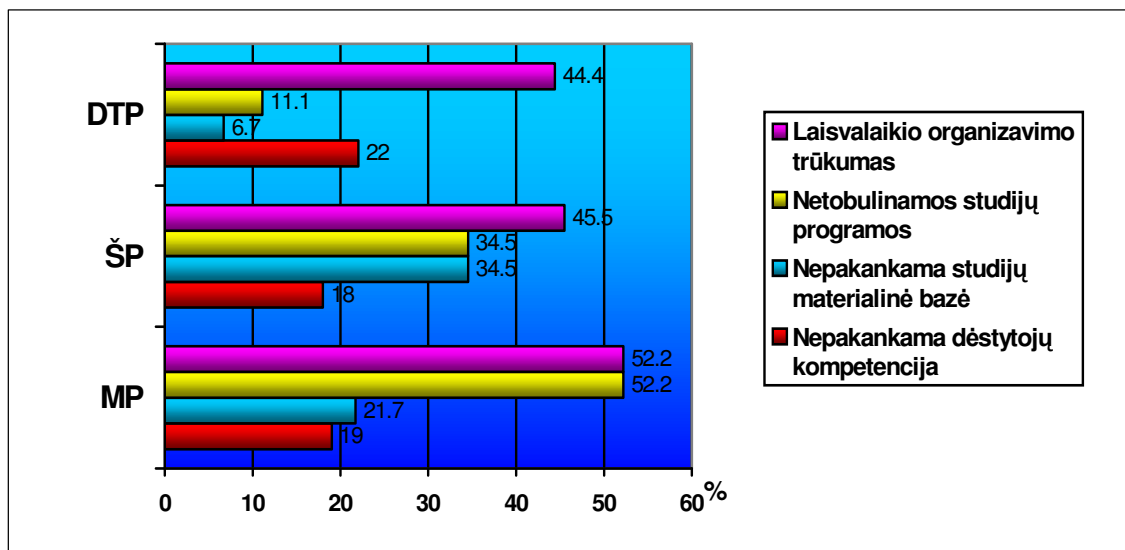

20 pav. Studentų mokymosi motyvaciją slopinantys veiksniai (n= 191)

Šiame paveiksle matome, jog 87%, Šokio pedagogikos specialybės studentų nurodo nepalankią psichologinę aplinką. Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentai šiam veiksniiui skyrė mažai dėmesio - tik 6,7%. Mokymosi sunkumus studentai taip pat įvertino kaip vieną iš motyvacijos slopinančių veiksnių. Čia vyrauja didelis skirtumas tarp specialybių: Muzikos pedagogikos specialybės studentai skyrė 47,3%, Šokio pedagogikos specialybės studentai skyrė 84,8%, ir 14,4% atsakė Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentai. Galime spręsti, jog mokytis nėra lengva, ir tai priklauso nuo pasirinktos specialybės. Studentai pažymėjo dar kelis ypač svarbius veiksnius – tai „studijų kokybė“ ir „socialinės priežastys“, kurios slopina mokymosi motyvaciją. Visų kursų ir specialybių studentai šiems veiksniams skyrė pakankamai daug dėmesio.

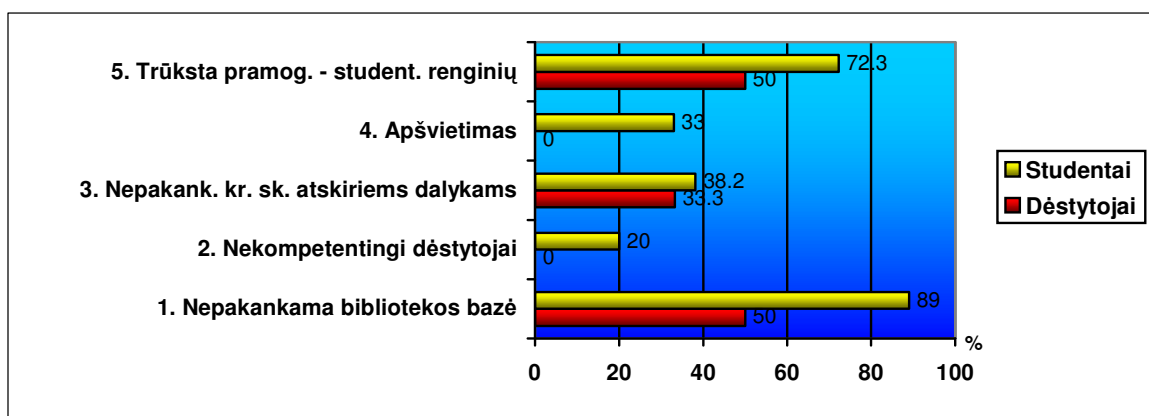
Be šitų veiksnių, kuriuos pažymėjo studentai (žr.19 pav.), jie išskyrė dar keletą veiksnių, kurie jų manymu yra sverbūs. Tai: laisvalaikio organizavimo trūkumas, netobulinamos studijų programos, nepakankama studijų materialinė bazė, nepakankama dėstytojų kompetencija. Šie veiksniai pasiskirstė taip: (žr. 21 pav.).

21 pav. Studentų mokymosi motyvaciją slopinantys veiksniai (n=191)

Šiame paveikslėlyje, kuriame studentai žymėjo slopinančius veiksnius jų mokymosi motyvacijai, išryškėja tik keli skirtumai tarp muzikos pedagogikos ir Dailės ir technologijų pedagogikos specialybių. Viena iš slopinančių mokymosi motyvacijos priežasčių yra netobulinama studijų materialinė bazė, tai pasirinko Muzikos pedagogikos specialybės studentai 52,2%, o Dailės ir technologijų pedagogikos specialybės studentai šiam veiksmui skyrė tik 6,7%. „Nepakankama dėstytojų kompetencija“ – svarbi priežastis, kuri studentus veikia negatyviai. Tai pažymėjo Muzikos pedagogikos specialybės 19% studentų, Šokio pedagogikos specialybės studentai skyrė 18%, ir Dailės ir technologijų pedagogikos pasirinko 22% specialybės studentų.

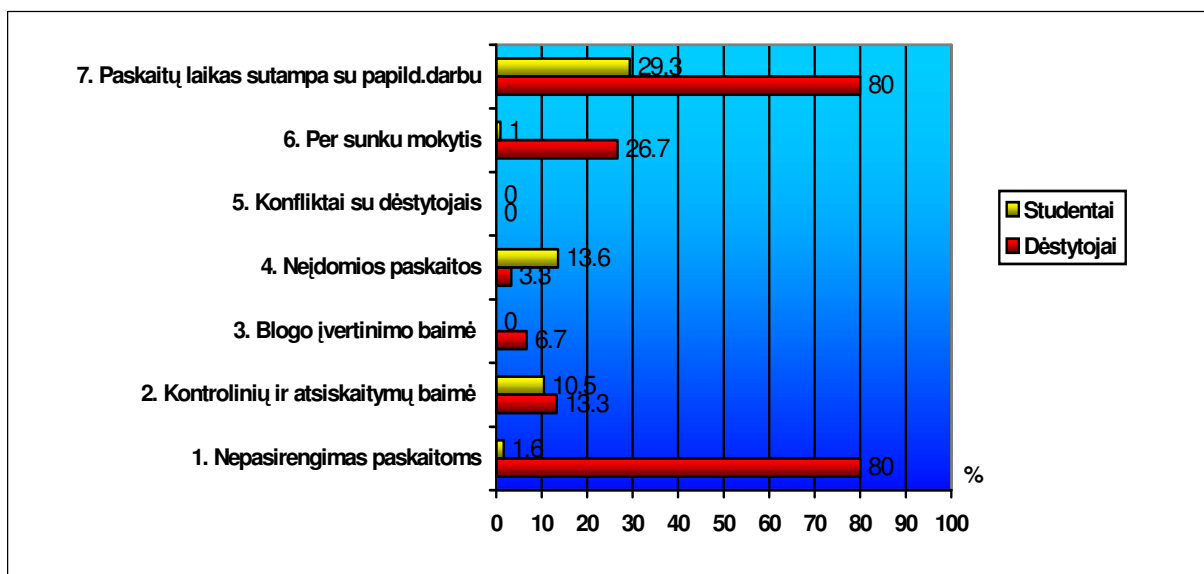
Tyrimo metu buvo svarbu nustatyti, ar sutampa dėstytojų ir studentų požiūris į mokymosi motyvaciją slopinančius veiksnius (žr. 22 pav.).

22 pav. Mokymosi aplinkų veiksniai, skatinantys studentų nenorą mokytis (n=221)

Esminis kokybiškas studijas trikdantys veiksnys yra menkai studijoms pritaikyta kolegijos biblioteka. Apklausa rodo, kad 89% apklaustų studentų yra nepatenkinti bibliotekos baze. Kas antras dėstytojas taip pat negatyviai vertina bibliotekų bazę 50%. Bibliotekų mokymosi aplinka nepritaikyta studentų savarankiškam darbui: nepakanka vietos, mažai literatūros.

Kiti, studentų požiūriu, negatyvus veiksniai: tai – nekompetentingi dėstytojai 20%; nepakankamas kreditų skaičius atskiriems dalykams 38,8%; pramoginių – studentiškų renginių stoka 73,3%. Apibūdindami pastaruosius, studentai pažymėjo, kad jų išvis nebūna, o jei būna, tai nereikšmingi. Į šį veiksnį turėtų atsižvelgti studentų ir fakulteto taryba, ir spręsti šį klausimą turėtų iš esmės, nes kaip rodo apklausos duomenys, tai vienas iš svarbesnių veiksnių, kuris skatina studentų nenorą mokytis. Taip pat trečdalis apklaustųjų studentų pažymėjo vieną veiksnį – apšvietimą, kuris jiems labai svarbus. Tai sudaro 33% visų apklaustųjų studentų. Dėstytojų požiūris į neigiamus veiksnius skiriasi dviem aspektais – jie neįvardija nei dėstytojų kompetencijos trūkumo, nei apšvietimo reikšmės.

23 pav. Pagrindinės studentų paskaitų praleidinėjimo priežastys (n=191)

Esminis veiksnys, įtakojantis studentų paskaitų praleidinėjimą yra jų darbas. Tyrimo duomenų analizė parodė, kad svarbiausia studentai paskaitas praleidinėja tada, kai jų paskaitų laikas sutampa su papildomu darbu. Tai pažymėjo 29,3% studentų. Šią priežastį taip pat išskiria ir dėstytojai, tik rodiklis yra kur kas aukštesnis – 80%. Tai rodo, kad studentai dirba papildomuose darbuose ir laiko mokslams lieka labai mažai, nes iš gautų duomenų matome, jog pagrindinė paskaitų praleidinėjimo priežastis – nepasirengimas paskaitoms, atsakė 80%, apklaustųjų studentų. Čia išryškėja baimės jausmas, kurį nurodo dėstytojai - 6,7%, baimė gauti blogą pažymį, būti

nesuprastam, ar net gėdos jausmas. Iš abiejų respondentų grupių niekas nepažymėjo vienos iš pateiktų paskaitų praleidinėjimo priežasčių – konfliktai su dėstytojais. 26,7% dėstytojų – respondentų pažymėjo, jog studentams yra per sunku mokytis, tai patvirtino tik 1% studentų. „Kontrolinių ir atsiskaitymų baimė“ – viena iš studentų paskaitų praleidinėjimo priežasčių, ją pažymėjo 13,3% dėstytojų ir 10,5%, studentų.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokymosi motyvacijos sąvoką pedagoginiu – psichologiniu aspektais, nustatyta, kad mokymosi motyvacijos samprata vadovaujasi savita teorija, akcentuoja savitus motyvacijos ypatumus. Motyvacijoje skiriami išoriniai (paskatinimai) ir vidiniai (vertybės, poreikiai) motyvai. Problemas susijusias su mokymosi motyvacija analizavo Lietuvos (Butkienė, Kepalaitė, 1996; Rupšienė, 2000; Zambacevičienė, 1998) ir užsienio šalių mokslininkai (Gage, Berliner, 1994; Jansen, 2001; Teperwein, 1998 ir k.t.) savo darbuose
2. Aukštoji mokykla vaidina ypatingą vaidmenį studento mokymosi motyvacijos kaitoje: ji gali turėti stiprų impulsą studento, kaip asmenybės, savikūrai, ir lemti tolesnio gyvenimo sėkmę.
3. Mokymosi motyvacija – stimulai, kurie skatina studentą mokytis. Noro mokytis kaita priklauso nuo socialinių reiškinių. Dauguma abiturientų ateina į aukštąją mokyklą su aukšta mokymosi motyvacija, tačiau nepatenkinti būsimųjų pedagogų poreikiai ar neigiamas vertinimas lemia žymų studentų mokymosi motyvacijos silpnėjimą ir negatyvų požiūrį į mokymąsi.
4. Dėstytojo autoritetas ir profesionalumas, bendravimo su studentais pobūdis lemia pastarųjų santykį su mokymusi.
5. Tyrimas atskleidė, kad mokymosi motyvaciją skatinantys veiksniai yra dėstytojų kompetenciją, žodinis dėstytojo pagyrimas, pastovi informacija apie daromą pažangą. Studentai ir dėstytojai linkę įvardinti skirtingus mokymosi aplinkos veiksnius, lemiančius studentų mokymosi motyvaciją. Dėstytojai akcentuoja studijų proceso organizavimo ir mokymo(si) aplinkų veiksnius, studentai – dėstytojo kompetenciją ir įdomiai dėstomus dalykus.
6. Iš esmės, studijų proceso organizavimas Žemaitijos kolegijoje ir studentų, ir dėstytojų vertinamas teigiamai. Matyt, todėl yra įvardijama nedaug veiksnių, skatinančių studentų nenorą mokymosi motyvacija priklauso nuo studentų noro mokytis, jų profesinės karjeros galimybių, nuo studijų pritaikytų mokymosi aplinkų. Didžiausia kolegijos problema – studijoms menkai pritaikyta biblioteka.

REKOMENDACIJOS

1. Pedagogai ir studentai turėtų žinoti veiksnius, kurie, atlikto tyrimo duomenimis, apsprendžia būsimojo pedagogo - studento teigiamą požiūrį į mokymąsi: tikėjimas sėkme, pasitikėjimas savimi ir savo gabumais, vadovavimasis humaniškais charakterio bruožais, kovojimas su tingėjimu mokytis. Bendravimas su pedagogais nulemia prasmingus ateities motyvus.
2. Remiantis tyrimų duomenimis galime teigti, kad dauguma dėstytojų skatina studentus mokytis. Pedagogai turėtų taikyti tokius mokymosi motyvacijos skatinimo būdus:
  - Įdomiai dėstyti savo dalyką,
  - akcentuoti mokymosi svarbą,
  - naudoti žodinius pagyrimus,
  - taikyti aktyvius mokymo metodus,
  - naudoti šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis,
  - kad būtų akcentuojama pastovi informacija apie daromą pažangą.
3. Norint motyvuoti būsimojus pedagogus sėkmingam mokymuisi, dėstytojais turėtų žinoti studentų troškimus, poreikius, vertybes, polinkius, pažiūras, interesus, žinias, įgūdžius, padėti studentui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, nes motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslų priklauso, kokie bus konkretūs mokymosi veiksniai.
4. Žemaitijos kolegijos Telšių menų ir pedagogikos fakulteto dėstytojais turėtų jaustis su studentais lygiaverčiais partneriais, naudoti empatiją, savikritiką, kuri padeda lengviau pažinti vienas kitą, skatina išvengti spaudimo, skatina tobulėti ir žvelgti į kolegijos bendruomenę. Studentas, žinodamas dėstytojo darbo principus ir metodus, vertinimo kriterijus ir lūkesčius, stengsis jo neapvilti. Taip studentas jaus, kad gali kontroliuoti savo aplinką, stiprės jo vidinė mokymosi motyvacija.

LITERATŪRA

1. Almonaitienė J. (1997). Motyvacija kaip psichologinis kūrybiškumo veiksnys // Pedagogika. Mokslo darbai
2. Arends I. (1998). Mokomės mokyti. Vilnius
3. Bakutytė R. (2001). Pradinių klasių mokinių humaniško ugdymas. Monografija. Šiauliai
4. Baršauskienė V., Janulevičiūtė B. (1999). Žmogiškieji santykiai. Kaunas
5. Benesch H. (2002). Psichologijos atlasas. I d. Vilnius.
6. Benesch H. (2002). Psichologijos atlasas. II d. Vilnius.
7. Bennet B., Rolheiser – Bennett C., Stevahn L. (2000). Mokymasis bendradarbiaujant. Vilnius.
8. Beresnevičienė D. (1995). Suaugusiųjų mokuklų moksleivių mokymosi motyvacijos ypatumai // Pedagogika. Mokslo darbai, Nr.31.
9. Beresnevičienė D. (1997). Psichologinė nuolatinio mokymosi koncepcija. Lietuvos edukologija. Vilnius.
10. Bitinas. B. (2006). Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius.
11. Bižys N., Linkaitė G., Valiuškevičiūtė A. (1996). Pamokos mokytojui. Vilnius.
12. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brandimas. Vilnius.
13. Černius V. J. (1992). Mokytojo pagalbinkas. Kaunas.
14. Davis K. Newstrom J.W. (1995). Human behavior at work: New Jersey.
15. Dereškevičius P., Rimkienė V., Targamadžė V. (2000). Mokyklos nelankymo priežastys. Monografija. Vilnius
16. Everard B., Morris G. (1997). Efektyvus mokyklos valdymas. Vilnius
17. Fullan M. (1998). Pokyčių jėgos. Vilnius.
18. Fürst M. (1999). Psichologija. Vilnius.
19. Garbačiauskienė M. (Sud.) (1988). Psichologai apie žmogaus raidą. Kaunas.
20. Gage N. L., Berliner D. C. (1994). Pedagoginė psichologija. Vilnius
21. Gailienė D., Bulotaitė L., Strulienė N. (2002). Asmenybės ir bendravimo psichologija. Vilnius.
22. Giedraitienė J. (1997). Kodėl taip sunku mokytis / Pedagoginės psichologijos etiudai. Vilnius
23. Gučas A. (1981). Vaiko psichologija. Kaunas
24. Gudaitė G. (1997). Įvadas į analitinę psichologiją. Vilnius.
25. Якобсон П.М. (1969) Психологические проблемы мотивации поведения человека. Москва.

26. Jasikevičius A. (1996). Siela, mokslas, gyvensena. Vilnius
27. Jensen E. (2001). Tobulas mokymas. Vilnius
28. Jovaiša L. (1995). Hodegetika: auklėjimo mokslas. Vilnius
29. Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika. Šiauliai
30. Jovaiša L. (2001). Edukologijos pradmenys. Šiauliai
31. Jovaiša L., Vaitkevičius J. (1987). Pedagogikos pagrindai. I tomas. Kaunas
32. Jovaiša L., Vaitkevičius J. (1989). Pedagogikos pagrindai. II tomas. Kaunas
33. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas
34. Jovaiša L. (1985). Ugdymo gairės. Kaunas
35. Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika: analitinių straipsnių monografija. Vilnius
36. Jucevičienė P. (1994). Organizacijos elgsena. Kaunas
37. Jucevičienė P. (1997). Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos. Kaunas.
38. Konceptija. Iš švietimo ir mokslo ministerijos [interaktyvus] (2001). Prieiga per Internetą <http://www.smm.lt>
39. Kregždė S. (1988). Profesinio kryptingumo formavimosi psichologiniai pagrindai. Kaunas.
40. Kulvinskienė V., Šalčius A. (1994). Darbo veiklos motyvacija. Vilnius.
41. Laužikas J. (1993). Pedagoginiai raštai. Kaunas
42. Legkauskas V. (2001). Psichologijos įvadas. Kaunas
43. Леонтьев А. Н. (1982). Деятельность. Сознание. Личность. Москва
44. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. (2003). Vilnius
45. Magnar Grenstad N. (1996). Mokyti – tai atrasti. Vilnius
46. Mechrabian A., Ksionzky S. (1974). Theory of Affiliatin. Lexington.
47. Мерлин В. С. (1971). Лекции по психологии мотивов человека. Пермь.
48. Myers David G. (2000). Psichologija. Kaunas
49. Pacevičius J. (1999). Darbo motyvacija ir jos stiprinimo būdai // Studijuojantiems psichologiją. 1 sąsiuvinys. Šiauliai
50. Petrulytė A. (1997). Vaiko asmenybės ugdymo aktualijos // Pedagoginės psichologijos etiudai. Vilnius
51. Psichologijos žodynas. (1993). Vilnius
52. Rajeckas V. (1994). Ugdomasis mokymas. Vilnius
53. Reece I., Walker St. (1997). Teaching, training and learning. A practical Guide. Great Britain.
54. Rupšienė L. (2000). Nenoras mokyti – socialinis pedagoginis reiškinys. Monografija. Klaipėda

55. Sakalas A. (2003). Personalo vadyba. Vilnius
56. Stulpinas T. (1996). Ugdymo rezultatai.
57. Suslavičius A. (1998). Socialinė psichologija. Kaunas
58. Suslavičius A., Valickas G. (1999). Socialinė psichologija teisėtvarkos darbuotojams. Vilnius
59. Šiaučiukėnienė L. (1997). Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas. Kaunas
60. Tarptautinių žodžių žodynas. (2001). Vilnius
61. Tepperman K. (1998). Menas mokytis nepavargstant. Vilnius
62. Teresevičienė M., Gailienė G. (2000). Mokymasis bendradarbiaujant. Vilnius
63. Vabalas – Gudaitis J. (1983) . Psichologijos ir pedagogikos straipsniai. Vilnius
64. Vaitkevičius J. (1998). Socialinė pedagogika. Vilnius.
65. Виллюнас В. К. (1990). Психологические механизмы мотивации человека. Москва.
66. Žukauskienė R. (2001) . Raidos psichologija. Vilnius

Priedai

Būsimųjų pedagogų - kolegijos studentų mokymosi motyvacija

GERB. STUDENTAI !

Šis tyrimas atliekamas siekiant iširti būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją Žemaitijos kolegijoje. Tyrimo rezultatai bus panaudoti rengiant rekomendacijas studijų procesui tobulinti

ANKETA ANONIMINĖ !

Nei vardo, nei pavardės rašyti nereikia !
Bus skelbiami tik apibendrinti tyrimo duomenys.

Pasirinktą atsakymą žymėkite kryželiu :

X

Tyrimą atlieka Šiaulių Universiteto Edukologijos fakulteto magistro studijų programos studentas
Deivydas Račkauskas

Žinios apie Jus – respondentą

1. Jūsų lytis	☐ Vyras ☐ Moteris
2. Jūsų specialybė ir kursas	☐ Šokio pedagogika ☐ Dailės ir technologijų pedagogika ☐ Muzikos pedagogika

Klausimai susiję su Jūsų mokymosi motyvacija

3. Suranguokite svarbiausias pedagogo savybes.

Savybės	Svarbu	Iš dalies svarbu	Nesvarbu
1. Išmanantis savo dalyką			
2. Teisingumas			
3. Atsakingumas			
4. Supratingumas			
5. Kompetentingumas			
6. Draugiškumas			
7. Humaniškumas			
8. Kūrybingumas			
9. Komunikabilumas			
10. Sąžiningumas			
11. Išradingumas			
Kita.....			

4. Kokią įtaką Jūsų stojimui į Žemaitijos kolegiją turėjo šios priežastys?

Priežastys	Svarbu	Iš dalies svarbu	Nesvarbu
1. Noras tapti pedagogu			
2. Darbdavio įtaka			
3. Šeimos įtaka			
4. Patinka šokti			
5. Patinka dainuoti			
6. Patinka piešti			
7. Noras įgyti daugiau žinių			
8. Noras turėti aukštą išsilavinimą			
9. Patinka darbas su vaikais			
10. Patogumas, kad Telšiuose			
Kita.....			

5. Apibūdinkite savo pažangumą pagal šiuos lygius

☐ Aukštas ☐ Vidutinis ☐ Žemas
--

6. Jeigu Jums reikėtų priskirti save grupei studentų pagal šiuos motyvacijos lygius?
Kam save priskirtumėte?

Motyvuotus	Vidutiniškai motyvuotus	Silpnai motyvuotus	Nemotyvuotus

7. Kokie mokymo dalykai Jums geriausiai sekasi? Išvardinkite bent 3 dalykus?
Kodėl?

....
----

8. Kokie mokymo dalykai Jums nesiseka ? Išvardinkite bent 3 dalykus.
Kodėl?

....
----

9. Nurodykite pagrindines paskaitų praleidinėjimo priežastis

☐ Nepasirengimas paskaitoms ☐ Kontrolinių ir atsiskaitymų baimė ☐ Blogo įvertinimo baimė ☐ Paskaitų laikas sutampa su papildomo darbo laiku ☐ Konfliktai su dėstytojais ☐ Nenoras mokytis ☐ Per sunku mokytis ☐ Neįdomios paskaitos Kita.....
---

10. Jūsų nuomone, kas turėtų suteikti pagalbą, kai nesiseka mokytis?

☐ Pedagogai ☐ Tėvai ☐ Draugai ☐ Patys sau Kita.....
---

11. Ar profesinės karjeros galimybės įtakoja Jūsų mokymosi motyvaciją?

☐ Labai įtakoja ☐ Iš dalies įtakoja ☐ Neįtakoja
--

12. Kokie mokymosi aplinkų veiksniai skatina Jūsų mokymosi motyvaciją?

☐ Gera kompiuterių klasė
☐ Kompetentingi dėstytojai
☐ Įdomiai dėstomi dalykai
☐ Pakankama bibliotekos bazė
☐ Šiuolaikinės mokymo(si) priemonės
☐ Žodinis dėstytojo pagyrimas
☐ Pastovi informacija apie daromą pažangą
☐ Aktyvūs mokymo(si) metodai
Kita.....

13. Kokie mokymosi aplinkų veiksniai skatina Jūsų nenorą mokytis?

☐ Nepakankama bibliotekos bazė
☐ Nekompetentingi dėstytojai
☐ Nepakankamas kreditų skaičius atskiriems dalykams
☐ Apšvietimas
☐ Trūksta pramoginių - studentišκών renginių
Kita.....

14. Kur ir kokiame darbe Jūs save matote po 5 metų?

.....
.....
.....

Būsimųjų pedagogų - kolegijos studentų mokymosi motyvacija

GERB. DĖSTYTOJAI !

Šis tyrimas atliekamas siekiant ištirti būsimųjų pedagogų mokymosi motyvaciją Žemaitijos kolegijoje. Tyrimo rezultatai bus panaudoti rengiant rekomendacijas studijų procesui tobulinti

ANKETA ANONIMINĖ !

Nei vardo, nei pavardės rašyti nereikia !
Bus skelbiami tik apibendrinti tyrimo duomenys.

Pasirinktą atsakymą žymėkite kryželiu :

X

Tyrimą atlieka Šiaulių Universiteto Edukologijos fakulteto magistro studijų programos studentas Deividas Račkauskas

Žinios apie Jus – respondentą

1. Jūsų lytis	☐ Vyras ☐ Moteris
2. Pedagoginio darbo stažas	☐ Iki 5 m. ☐ iki 15 m. ☐ virš 16 m.
3. Jūsų kvalifikacija?	☐ Pedagogas su bakalauro laipsniu ☐ Pedagogas su magistro laipsniu ☐ Pedagogas su daktaro laipsniu

Klausimai susiję su Jūsų studentų mokymosi motyvacija

4. Suranguokite svarbiausias pedagogo savybes.

Savybės	Svarbu	Iš dalies svarbu	Nesvarbu
1. Komunikabilumas			
2. Tolerancija			
3. Noras tobulėti			
4. Dalykiškumas			
5. Atidumas			
6. Dėmesingumas			
7. Teisingumas			
8. Geranoriškumas			
9. Reiklumas			
10. Nuširdumas			
11. Meilė vaikams			
Kita.....			

5. Jūsų nuomone, kokios naujos (palyginus su tradicinėmis) veiklos sritys atsirado pedagogo veikloje?

	Svarbu	Iš dalies svarbu	Nesvarbu
1. Mokymo proceso organizavimas naudojant internetą			
2. Nuolatinis tobulėjimas			
3. Ne į rezultatą, bet į procesą nukreiptas mokymas			
4. Individualizuotas ir atitinkantis vaiko kultūros poreikius mokymas			
Kita.....			

6. Kokie veiksniai paskatino Jūsų studentus rinktis pedagogo profesiją?

	Svarbu	Iš dalie svarbu	Nesvarbu
A) SOCIALINIAI			
1. Geri bendravimo įspūdžiai			
2. Noras bendrauti			
3. Noras padėti			
4. Arti mokymo įstaiga			

5. Aplinka, kurioje studentas gyvena			
B) EKONOMINIAI			
1. Žinomas atlyginimo dydis			
2. Mokykla yra arti gyvenamosios vietos			
3. Nedidelis studijų mokesčiai			
4. Galimybė įsidarbinti pagal specialybę			
Kiti.....			
.....			
C) ASMENINIAI			
1. Noras dirbti mokykloje			
2. Patinka mokytis			
3. Pasitikėjimas savimi			
4. Savo vertės supratimas			
Kiti.....			
.....			
D) Kiti			
☐ Specifiniai gebėjimai			
☐ Žemas brandos atestato vidurkis			
Kiti.....			
.....			

7. Kokia Jūsų studentų mokymosi motyvacija?

	Labai svarbu	Svarbu	Nesvarbu
1. Noras būti geru pedagogu			
2. Kelti kvalifikaciją(neakivaizdininkai)			
3. Dėl stipendijos			
4. Nenoras mokėti už mokslą			
5. Noras daugiau įgyti daugiau žinių			
6. Patinka darbas su vaikais			
7. Noras turėti aukštąjį išsilavinimą			
8. Darbdavio įtaka			

8. Ar galėtumėte Jūsų studentų požiūrį į mokymąsi išskirti procentais šiose grupėse?

Motyvuotus	Vidutiniškai motyvuotus	Silpnai motyvuotus	Nemotyvuotus

9. Kokie Jūsų dėstomo dalyko studentų mokymosi pasiekimai?

Labai geri	☐
Gerai	☐
Vidutiniškai	☐
Nepatenkinami	☐
Įvardinkite priežastis.....	

10. Kaip galvojate, ar studentų profesinės karjeros galimybės įtakoja Jų mokymosi motyvaciją?

Įtakoja	☐
Iš dalies įtakoja	☐
Neįtakoja	☐
Išvardinkite priežastis.....	

11. Kokie mokymosi aplinkų veiksniai skatina Jūsų studentų mokymosi motyvaciją?

☐ Gera kompiuterių klasė
☐ Kompetentingi dėstytojai
☐ Įdomiai dėstomi dalykai
☐ Pakankama bibliotekos bazė
☐ Šiuolaikinės mokymo(si) priemonės
☐ Žodinis dėstytojo pagyrimas
☐ Pastovi informacija apie daromą pažangą
☐ Aktyvūs mokymo(si) metodai
Kita.....

12. Kokie mokymosi aplinkų veiksniai Jūsų studentus skatina nenoriai mokytis?

☐ Nepakankama bibliotekos bazė
☐ Nekompetentingi dėstytojai
☐ Nepakankamas kreditų skaičius atskiriems dalykams
☐ Apšvietimas
☐ Trūksta pramoginių - studentišκών renginių
Kita.....

13. Nurodykite pagrindines paskaitų praleidinėjimo priežastis

☐ Nepasirengimas paskaitoms
☐ Kontrolinių ir atsiskaitymų baimė
☐ Blogo įvertinimo baimė
☐ Neįdomios paskaitos
☐ Konfliktai su dėstytojais
☐ Per sunku mokytis
☐ Paskaitų laikas sutampa su papildomu darbu
Kita.....

14. Ką Jūs siūlytumėte siekiant motyvuoti studentus kompetentingam pasirengimui pedagogo profesijai?

☐ .....
☐ .....
☐ .....